

ECOURI

UCRAINE

Revistă literar-culturală și educativ-informativă
a Uniunii Ucrainenilor din România

87-88 | AUGUST-
SEPTEMBRIE
2026

Mesajul Președintelui UUR, Nicolae-Miroslav Petrețchi, cu prilejul Zilei Independenței Ucrainei

Ucraina marchează 35 de ani de la proclamarea independenței sale. Această aniversare are, în actualul context, o semnificație aparte. Independența Ucrainei nu este, astăzi, doar o pagină importantă din istoria sa, ci o realitate apărută cu prețul unor sacrificii uriașe. În fața agresiunii militare a Rusiei, poporul ucrainean își apără cu fermitate libertatea, suveranitatea, integritatea teritorială și dreptul de a-și decide singur viitorul.

Îmi exprim profunda apreciere pentru curajul, determinarea și reziliența forțelor armate ucrainene și ale civililor care, de mai bine de patru ani, rezistă și contribuie, fiecare în felul său, la apărarea țării.

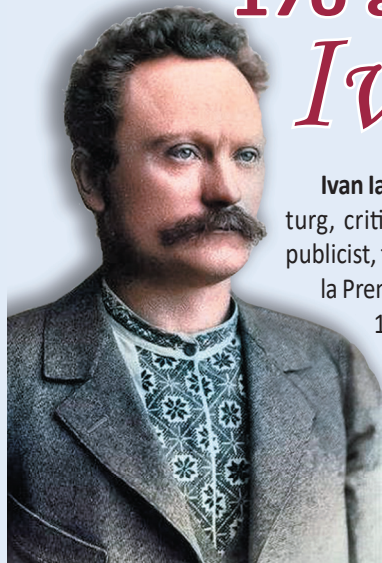
În această zi, ne amintim și de solidaritatea extraordinară manifestată de români, imediat după declanșarea războiului pe scară largă al Rusiei împotriva Ucrainei, în februarie 2022. Oameni simpli, dar cu suflet mare, organizații, voluntari și comunități din întreaga Românie au oferit ajutor, adăpost, hrană și sprijin celor care au fost nevoiți să își părăsească locuințele și să își caute refugiu. A fost o expresie autentică a solidarității umane și a apropierii dintre societățile noastre.

România și Ucraina sunt vecini, dar și parteneri, uniți de interese comune, de valori și de aceeași aspirație de a trăi într-o Europă pașnică, liberă și prosperă.

La mulți ani, Ucraina!

La mulți ani tuturor celor care cred în libertate, independență și în dreptul fiecărei națiuni de a-și decide propriul destin!

170 ani de la naștere Ivan Franko

Ivan Iakovyci Franko (1856-1916) – poet, prozator, dramaturg, critic literar, istoric literar, filosof, economist, lingvist, publicist, folclorist, traducător, doctor în filosofie, nominalizat la Premiul Nobel pentru literatură, s-a născut la 27 august 1856 în satul Nahuievyci, regiunea Drohobyci – Galicija. Prin scrierile sale, printr-o permanentă și febrilă activitate social-politică, prin orientarea democratică a publicațiilor la care a lucrat sau pe care le-a condus, Ivan Franko a militat atât pentru libertatea și independența poporului ucrainean, cât și pentru emanciparea socială, economică și spirituală a conaționalilor săi.

Lucrările sale de teorie și istorie literară: „Din secretele creației poetice” («З секретів поетичної творчості») (1898) și „Teoria și dezvoltarea istoriei literaturii” («Теорія і розвій історії літератури») (1899), precum și cele de critică literară, începând cu lucrarea sa de doctorat „Varlaam și Ioasaf. Romanul spiritual creștin vechi și istoria sa literară” («Варлаам і Йоасаф. Старохристиянський духовний роман і його літературна історія») (1895) reprezintă un aport prețios la știința literaturii. Cea mai amplă lucrare științifică a scriitorului, „Aprocrife și legende din manuscrisele ucrainene” («Апокрифи і легенди з українських рукописів») (1896-1910), numără 5 volume. Activitatea de traducător a lui I. Franko impresionează prin numărul copleșitor de traduceri din 14 limbi străine a peste 200 de autori.

Ivan Franko a lăsat posterității în jur de 6000 de opere, cuprinse în 50 de volume. Varietatea tematică și stilistică a prozei acestuia caracterizează cele peste 100 de povestiri, nuvele și romane, printre care amintim: „Cu sudoarea frunții” («В поті чола») (1890), «Boa constrictor» (1878), „Boryslavul râde” («Борислав сміється») (1882), „Zahar Berkut” (1882) și multe altele. Caracterul novator al liricii poetului s-a manifestat plenar în volumele: „De pe culmi și văi” («З вершин і низин») (1887), „Frunze ofilite” («Зів’яле листя») (1896), „Smaraldul meu” («Мій ізмарагд») (1987), „Din anii tristeții” («Із днів журби») (1900), „Cărări întretăiate” («Перехресні стежки») (1900), «Semper tiro» (1906) și „Vechiul și noul” («Давнє і нове») (1911).

A murit Ivan Franko la 28 mai 1916, fiind înmormântat în cimitirul Lyceakiv din Lviv.

Ivan Franko s-a aflat în centrul activității istorico-literare din Ucraina timp de peste 30 de ani, formând conștiința social-estetică a poporului său.

În continuare, prezentăm cititorilor revistei *Ecouri ucrainene* o frumoasă nuvelă a lui Ivan Franko, „Nelegiuirea mea” («Мій злочин»), publicată pentru prima dată în anul 1898 în revista *Curierul literar-științific* (Літературно-науковий вісник), în traducerea Jessică Bilces.

Mihaela HERBIL

30 septembrie – Ziua Internațională a Traducătorilor

Mykola Lukaș – un traducător genial al lui Shakespeare, Goethe și Cervantes

Mykola Lukaș (1919–1988)¹ se numără printre cei mai importanți traducători ucraineni ai secolului al XX-lea, activitatea sa remarcându-se atât prin amploarea și diversitatea operei traduse, cât și prin profunzimea sa preocupare pentru dezvoltarea și valorificarea limbii ucrainene. Pe lângă activitatea de traducător, M. Lukaș a fost lexicograf, culturolog, poet, autor de recenzii și studii de lingvistică și traductologie. Moștenirea sa intelectuală include traduceri din aproape douăzeci de limbi, având la bază operele a aproximativ două sute de autori ai literaturii universale, precum și o valoroasă colecție de materiale lexicale.

Una dintre cele mai semnificative realizări ale sale o constituie traducerea în limba ucraineană a tragediei „Faust” de Johann Wolfgang von Goethe. Înaintea lui, personalități importante ale culturii ucrainene au încercat să traducă această operă, printre care Myhailo Starytkyi, Ivan Franko și Dmytro Zahul, însă încercările lor nu au depășit prima parte a operei. Mykola Lukaș a dedicat acestui proiect aproximativ 18 ani și a reușit să traducă integral ambele părți ale capodoperei lui Goethe.

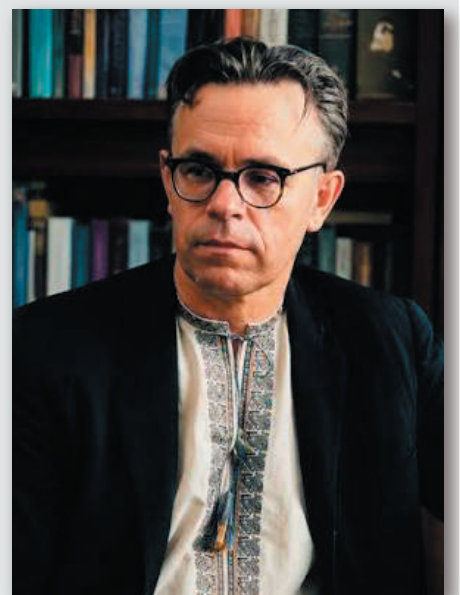
Contribuțiile sale la literatura universală în limba ucraineană sunt însă mult mai ample. A tradus poezii de Friedrich Schiller, romanul „Madame Bovary” de Gustave Flaubert, poemul „Bal la Operă” de Julian Tuwim, considerat deosebit de dificil de transpus într-o altă limbă, precum și „Decameronul” lui Giovanni Boccaccio. În cazul acestei din urmă opere, Lukaș a recurs la forme și resurse ale limbii ucrainene vechi, asociate perioadei cuprinse între secolele al XVII-lea și al XIX-lea. Cunoașterea a aproximativ douăzeci de limbi i-a permis să lucreze, în numeroase cazuri, direct cu textele originale, fără intermedierea unor traduceri în limba rusă.

Mykola Lukaș s-a născut la 19 decembrie 1919, în orașul Krolevetș. Provenea dintr-o familie cu origini cazace și nobiliare. Copilăria sa a fost marcată de consecințele sociale și politice ale perioadei sovietice timpurii: în anii foametei din perioada 1919–1921, familia Lukaș a adăpostit o rudă considerată „dușman al poporului”, fapt care a atras represalii din partea autorităților bolșevice.

(Continuare la pag. 5)

Mihaela HERBIL

¹ Despre Mykola Lukaș, găsiți informații în limba ucraineană și în revista «Дзвоник» („Clopoțelul”) din iunie/2026, pe www.uur.ro/publicatii/, revistă editată sub egida Uniunii Ucrainenilor din România. Articolul este semnat de Olha Senyshyn.

Luminița COLOPELNIC

Sub arcade

Iată,
o candelă stinsă,
ultima înviere,
apa curgând
din cristelnița albă
și-o floare căzută din pieptul unui naș;

tămâia urcând
din coloane de piatră,
din lămpile negre
de fum și durere;

o predică scurtă,
un ultim suspin,
flori veștede în brațele Fecioarei;

prin vitralii pătrunse
de timp și de scrum,
o rugă caută
un veșnic Amin.

Sub arcada măreață,
un preot veghează
întins
în mantia alb-aurie;

doar țigla capelei
mai scrie psaltiri
din abur încins.

Copiloți

Tu –
cu mâini de vară târzie
Eu –
cu degete de cleștar
ne-am zidit unul altuia aripi
obosiți de țărână
însetați de zbor

ne-am locuit o vreme
unul în celălalt

până când
într-o noapte de promoroacă
distanțele s-au făcut poduri cu lanțuri
sărbătorile – parade cu tancuri
iar hangarele – cazărmi

am rățăcit
prin gări cu șine verticale
peste mări opace
și pământuri sterile
lipindu-ne aripile
la fiecare atingere
de-un talaz trecător

apoi
într-o amiază de vară
ne-am topit.

În cădere
văzduhul s-a umplut de polenul
unui ultim cuvânt
lăsat moștenire cerului

în amintirea noastră

Vindecare

Un poet, de undeva, din marginea lumii,
compune
pe silabe de os
șlefuite în nopți de asceză;

își înmoaie penița
în uleiul greu al tămâiei
adus dintr-un Templu interior;

ia rănilor-hrube,
le învelește în foșnet de leagăn
și, pios, le depune
pe un țarm de altar,

acolo unde marea nu mai are glas.

PORTRET ✂ PORTRET ✂ PORTRET ✂ PORTRET ✂ PORTRET

Pe domnul Nicolae Benzar îl cunosc de mai bine de un deceniu, încă din perioada în care am început să colaborez cu Filiala Timiș a Uniunii Ucrainenilor din România. De atunci și până astăzi, l-am întâlnit în numeroase contexte, fie în calitate de dascăl și director de școală, fie ca promotor al culturii și tradițiilor ucrainene din Timiș. Acesta și-a dedicat activitatea formării tinerelor generații, găsind în același timp energia și resursele necesare pentru a coordona proiecte culturale, grupuri artistice și inițiative care au depășit cu mult granițele unei simple activități locale, multe dintre ele devenind repere pentru comunitatea ucraineană din vestul țării și fiind așteptate cu interes de la o ediție la alta. Alături de soția sa, Valentina, și ea, de altfel, cadru didactic, domnul Nicolae Benzar contribuie constant la păstrarea și promovarea identității culturale ucrainene. Cei doi formează un parteneriat solid atât în viața de familie, cât și în activitatea dedicată comunității, fiind implicați în numeroase proiecte educaționale și culturale. Însă, pentru a urma șirul cronologic, trebuie să ne întoarcem în timp, în anul 1990, când acesta își schimbă locul de muncă din Timișoara și se stabilește în localitatea Știuca, județul Timiș, localitatea lui de origine fiind comuna Poienile de sub Munte din județul Maramureș. Tot în aceeași perioadă intră în învățământul preuniversitar, constatând că studiul limbii ucrainene, care fusese inițiat în anii '80 ai secolului trecut, fusese întrerupt după 1989, iar comunitatea simțea nevoia reluării acestuia, cu atât mai mult cu cât numărul etnicilor ucraineni era în continuă creștere, mulți dintre aceștia venind din Maramureș.

Trebuie menționat că, în acest an, domnul Nicolae Benzar a primit o plachetă aniversară, în semn de apreciere pentru contribuția adusă dezvoltării învățământului în limba ucraineană din județul Timiș. Distincția i-a fost înmănată de către președintele Uniunii Ucrainenilor din România, domnul deputat Nicolae-Miroslav Petrețchi, împreună cu președinta Filialei Timiș a Uniunii Ucrainenilor din România, Maria Szabo Condrei, cu prilejul manifestării dedicate Zilei Școlii Gimnaziale Știuca. Evenimentul a avut loc la Căminul Cultural din localitate, spațiu care s-a dovedit neîncăpător pentru copii, părinți, buni, profesori, oficialități locale și reprezentanți ai Uniunii Ucrainenilor din România.

Așadar, vă invit să lecturați în continuare interviul realizat cu directorul unității școlare, Nicolae Benzar.

Mihaela Bumbuc (M.B.): După ce v-ați stabilit pe meleagurile bănățene, care erau necesitățile din punct de vedere educațional?

Nicolae Benzar (N.B.): În acea perioadă, împreună cu protopopul ortodox ucrainean, Ilie Albiciuc, și cu reprezentanți din cadrul administrației locale, am pus bazele unui demers care avea să schimbe parcursul educațional al comunității. Practic, am mers din casă în casă, am discutat cu părinții și am strâns semnăturile necesare pentru a demonstra autorităților că exista o cerere reală pentru reintroducerea limbii ucrainene în școli. În paralel, s-au căutat cadre didactice care să poată susține cursurile. Acest lucru l-am făcut pentru că am aflat că în localitatea Știuca studiul limbii ucrainene a fost implementat încă din anii 1979-1980, dar fusese întrerupt după Revoluția din anul 1989. Localitatea noastră era unul dintre acele sate în care populația etnică ucraineană se stabilise din nordul țării și existau foarte multe familii cu copii, iar pentru ei prima limbă era ucraineana, învățată în sânul

familiei. Deci era o necesitate, iar eforturile noastre au dat roade, pentru că din anul școlar 1994-1995, studiul limbii ucrainene a fost reluat în școală cu două cadre didactice. Mai târziu, inițiativa a fost extinsă și la nivel preșcolar, iar, astăzi, la Știuca, funcționează două grupe de grădiniță cu predare în limba ucraineană și una la grădinița din satul Dragomirești, ca rezultat al unui proces administrativ pe care l-am urmărit personal cu atenție și perseverență.

M.B.: Cum a fost de-a lungul timpului colaborarea cu Uniunea Ucrainenilor din România?

N.B.: Colaborarea cu Uniunea Ucrainenilor din România a reprezentat întotdeauna mai mult decât un simplu parteneriat instituțional. După înființarea Filialei Timiș, în anul 2000, activitatea culturală și educațională s-a intensificat considerabil. Educația, cultura și, mai recent, sportul au devenit principalele direcții de dezvoltare ale comunității noastre. Sprijinul Uniunii a fost prezent în aproape toate proiectele importante, iar multe dintre acestea nu ar fi putut fi realizate fără implicarea organizației locale UUR Știuca.

M.B.: Care dintre proiectele pe care le-ați realizat de-a lungul timpului poate fi numit proiectul dumneavoastră de suflet?

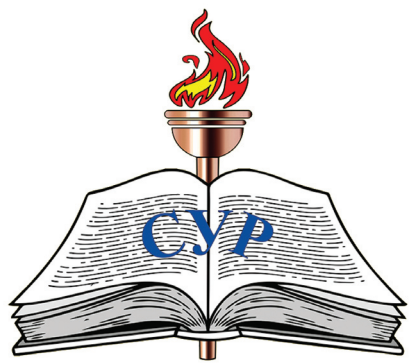
N.B.: Toate proiectele pe care le-am derulat până în prezent mi-au fost dragi și au avut nevoie de multă implicare, răbdare și perseverență. Fără aceste trei lucruri nu poți realiza ceva trainic. Însă cel mai apropiat sufletului meu este proiectul „Să ne cunoaștem rădăcinile”, o inițiativă care a pornit dintr-o observație simplă: mulți copii cunoșteau prea puțin despre locurile de unde proveneau bunicii și străbunicii lor. Așadar, în colaborare cu Filiala Timiș a Uniunii Ucrainenilor din România, au fost organizate excursii în Maramureș, acolo unde se află originile multor familii ucrainene stabilite în zona de vest a țării. Astfel, timp de trei ani consecutivi, zeci de copii au avut ocazia să descopere satele din care au plecat înaintașii lor, să-și cunoască rudele, să viziteze obiective culturale și istorice și să înțeleagă mai bine cine sunt și de unde provin.

M.B.: Să înțeleg că acest proiect nu a fost doar o excursie, ci o lecție despre memorie, identitate și apartenență.

N.B.: Da, cu siguranță! Aceeași preocupare pentru păstrarea legăturii cu originile se regăsește și în proiectul care a ajuns deja la a X-a ediție și se numește „Din Maramureș la Știuca”. Dacă îmi aduc bine aminte, conceput inițial ca o pregătire pentru aniversarea a 50 de ani de la stabilirea ucrainenilor din Valea Ruscovei în Banat, proiectul a devenit în timp un reper al vieții culturale locale.

M.B.: Povestiți-ne despre această manifestare deosebit de interesantă, care atrage anual numeroase grupuri artistice, profesori, elevi, directori de instituții școlare unde se predă limba ucraineană, oficialități și membri ai comunității. De altfel, despre acest eveniment aș putea scrie numeroase pagini, nu doar rânduri, pentru că recunosc că îmi este foarte drag, având în vedere faptul că tot din Maramureș îmi trag și eu rădăcinile. Însă să dăm Cezarului ce este al Cezarului, vă rog să ne povestiți dumneavoastră.

N.B.: Manifestarea „Din Maramureș la Știuca” are două componente distincte. Prima este reprezentată de o masă rotundă dedicată istoriei, culturii și identității ucrainenilor din localitatea Știuca. A doua este un spectacol artistic în care evoluează formații din județul Timiș și din Maramureș. În fiecare an sunt abordate teme noi: cauzele strămutării, procesul de integrare, tradițiile, cultura sau contribuția comunității la viața locală, dar și la nivelul județului Timiș, deoarece noi am înlocuit o altă populație minoritară, și anume cea germană. Al doilea proiect, dacă vorbim de un clasament, este „Drag mi-i cântecul ucrainean”. Din dorința de a le oferi tinerilor un spațiu propriu de afirmare a luat naștere și concursul-festival „Drag mi-i cântecul ucrainean”. Inițial destinat elevilor din Știuca și Dragomirești, evenimentul a cres-

Comunicat al Consiliului Uniunii Ucrainenilor din România

Am elogiât de nenumărate ori, în spațiul public, sistemul românesc privind respectarea, protejarea și promovarea drepturilor persoanelor aparținând minorităților naționale. Comunitatea ucraineană din România este beneficiara directă a acestui sistem, care poate fi apreciat drept un model de bune practici în domeniu la nivel european.

Acest sistem funcționează pe baza principiului complementarității rolurilor de sprijin pentru minorități. Administrația centrală, administrațiile locale, structurile și agențiile guvernamentale, organizațiile reprezentative ale minorităților naționale, deputații care reprezintă comunitățile în Parlamentul României etc. au un rol bine definit în cadrul acestui sistem. Iar rezultatele sunt pe măsură – minoritățile naționale apreciază acest model și se dezvoltă constant grație lui, iar interesele lor sunt foarte bine protejate în România.

În același timp, sistemul românesc privind respectarea, protejarea și promovarea drepturilor persoanelor aparținând minorităților naționale dispune de numeroase (și suficiente) pârgii, instrumente, resurse și mijloace pentru menținerea și dezvoltarea profilului identitar al minorităților și a drepturilor lor specifice. Principalul nostru obiectiv, al Uniunii Ucrainenilor din România (UUR), ca singură structură reprezentativă a comunității ucrainene din țara noastră, este menținerea acestui sistem și a garanțiilor pe care le oferă, precum și exploatarea maximă a oportunităților pe care le generează, pentru o dezvoltare constantă a comunităților ucrainene locale și a identității lor specifice.

Nu este loc pentru falși profeți în tot acest sistem. Nu este loc pentru „avocați” mistici și populisti. Comunitatea ucraineană din România s-a confruntat, în anii post-comuniști, cu numeroase tentative ale unor persoane, din interiorul și din exteriorul ei, care și-au făcut un proiect de viață din a-i degrada coeziunea, din a o face vulnerabilă la crize, din a-i inventa probleme existențiale, din a o salva din „apocalipse” mincinoase.

„Pompieri de serviciu” ai comunității ucrainene o „salvează” și acum din crize existențiale inventate. O parte dintre aceștia au refuzat constant să se alăture inițiativelor Uniunii Ucrainenilor din România de extindere a instrumentelor de acces la limba ma-

ternă ucraineană a comunității (de ex., demersul deschiderii de noi grupe de studiu), au calomniat permanent demersurile și inițiativele UUR de finanțare a proiectelor de dezvoltare ale comunităților ucrainene locale, au sabotat multe dintre acestea, au denigrat UUR, au încercat să creeze structuri organizaționale care să distrugă unitatea și coeziunea comunității ucrainene, au inventat permanent probleme și crize ale comunității, au încercat să se substituie autorităților centrale și locale cu competențe în domeniul asigurării drepturilor specifice ale comunității noastre etc.

Mai mult, unii dintre aceștia își arogă competențe care nu le aparțin privind investigarea și soluționarea temelor relevante pentru comunitatea ucraineană, inițiază demersuri și formate de dialog folosind abuziv și ilegal presupuse și inventate drepturi de reprezentare a acesteia, încălcând grav legislația națională în domeniu și afectând legăturile perene ale comunității cu partenerii ei instituționali. Ei „încendiază” comunitatea și relațiile ei comunitare, arzând totul în jur.

Comunitatea ucraineană are o imunitate formată în timp și probată îndelung la „falși profeți” și „pompieri de serviciu”, ea și-a creat anticorpi puternici la narațiunile mincinoase interesate care au ca obiectiv prioritar degradarea unității ei.

Uniunea Ucrainenilor din România este singura structură reprezentativă a comunității ucrainene din România. Ea reprezintă cu adevărat interesele comunității la nivel local, național și chiar internațional, iar rezultatele bunei ei reprezentări sunt elocvente și sporesc constant, de la finanțări din bugetul de stat și din fonduri europene pentru proiectele de dezvoltare ale comunităților locale ucrainene, până la măsuri sistemice de protejare a identității acesteia.

Comunitatea ucraineană nu are nevoie de „falși profeți” și de „pompieri de serviciu”, care slujesc mărunte interese obscure. Prietenii ei adevărați vin din interior și au o lungă istorie a proiectelor cu beneficii concrete pentru comunitate, care se bazează pe cunoașterea și exploatarea oportunităților oferite comunității noastre de către sistemul național în domeniu. De aici vin beneficiile pentru comunitatea noastră, de aici vin răspunsurile la preocupări, de aici vin soluțiile la îngrijorări. De aici vin și prietenii...

Consiliul UUR

PORTRET ✂ PORTRET ✂ PORTRET ✂ PORTRET ✂ PORTRET ✂ PORTRET

cut constant, atrăgând participanți din întreaga comunitate ucraineană a județului.

M.B.: La ce ediție a ajuns concursul-festival „Drag mi-i cântecul ucrainean”?

N.B.: Ajuns la cea de-a IX-a ediție, concursul reunește anual zeci de concurenți și include mai multe secțiuni: interpretare vocală, grupuri vocale și instrumentiști. Creșterea nivelului artistic este atât de evidentă, încât juriul se confruntă adesea cu dificultăți în departajarea concurenților. Pentru mulți copii, concursul reprezintă prima scenă importantă și o adevărată rampă de lansare în lumea folclorului ucrainean.

De asemenea, în anul 2017, m-am implicat activ și în organizarea manifestărilor dedicate împlinirii a 50 de ani de la strămutarea ucrainenilor de pe Valea Ruscovei la Știuca. Evenimentul a avut o puternică încărcătură emoțională. Dincolo de momentul comemorativ și de dezvelirea plăcii aniversare, comunitatea a simțit că este, pentru prima dată, protagonista unei sărbători organizate special pentru ea. Mulți dintre participanți au redescoperit atunci semnificația celor cinci decenii petrecute pe aceste meleaguri și au privit cu alți ochi propria istorie.

Totodată, m-am implicat și în organizarea concursurilor județene de istorie, tradiții și poezie ucraineană. Din experiența mea, competițiile îi motivează pe copii să învețe mai bine, să se afirme și să-și valorifice talentul. În același timp, acestea îi ajută să înțeleagă ce înseamnă apartenența la o comunitate și responsabilitatea de a păstra vie limba maternă.

reunește copii de diferite vârste și este invitat constant la manifestări culturale din întreaga regiune.

M.B.: Deoarece am ajuns la finalul interviului, ce vă propuneți pe viitor? Am auzit că sunteți în pragul pensionării. Veți continua proiectele aflate în derulare sau veți preda ștafeta?

N.B.: Da. Începând cu noul an școlar, voi părăsi sistemul educațional prin pensionare. În primul rând, îmi doresc să rămân sănătos. În al doilea rând, îmi doresc ca acele proiecte care au avut succes în comunitate și care au contribuit la dezvoltarea identității noastre să aibă continuitate, cu sau fără mine.

Referitor la întrebarea dumneavoastră, dacă voi preda ștafeta, vă răspund că nu am să fac acest lucru. Dimpotrivă, îmi doresc să rămân în continuare în preajma tinerilor, dar nu numai, și să concep alte proiecte care să aibă menirea de a dezvolta comunitatea noastră pe toate planurile: educativ, cultural, sportiv, precum și în ceea ce privește păstrarea obiceiurilor și tradițiilor.

Cu această ocazie, vă readuc aminte că, la anul, adică în 2027, vom sărbători din nou o cifră rotundă de la strămutarea

M.B.: Ce ne puteți spune despre grupul de dansuri „Zoloti Druzi” („Prietenii de Aur”)?

N.B.: Înființat printr-un parteneriat între școală, administrația locală și Filiala Timiș a Uniunii Ucrainenilor din România, grupul a devenit unul dintre cele mai cunoscute ansambluri de dansuri ucrainene din Banat, dar nu numai. După ce prima generație de dansatori a ajuns la maturitate și membrii grupului au plecat fie la studii, fie și-au întemeiat propriile familii, proiectul a fost regândit, fiind atrași copii mai mici, pentru a asigura continuitatea. Astăzi, ansamblul

primilor etnici ucraineni în Știuca, și anume 60 de ani. Pentru această mare sărbătoare voi demara mai multe acțiuni, începând chiar din toamna aceasta. Sper că, împreună cu tinerii, dar și cu sprijinul comunității și al Uniunii Ucrainenilor din România – Filiala Timiș, să reușim să realizăm multe acțiuni importante și pe viitor, prin care să contribuim la dezvoltarea imaginii etniei ucrainene la nivelul județului Timiș, un județ multicultural și multiethnic.

Ne luăm la revedere de la domnul director Nicolae Benzar, cu toate că, în luna iunie 2026, clopoțelul de la Școala Gimnazială Știuca, județul Timiș, a sunat pentru ultima dată pentru el. Mie nu-mi rămâne decât să-i mulțumesc frumos pentru nenumăratele declarații și interviuri pe care mi le-a acordat în calitate de jurnalist, fie de presă scrisă, fie de televiziune, să-i urez multă sănătate și putere de muncă după pensionare. Recunosc că aștept cu nerăbdare să ne surprindă cu proiecte noi și inițiative captivante pentru întreaga comunitate etnică ucraineană din zona de vest a țării.

Privind retrospectiv, parcursul lui Nicolae Benzar este unul al implicării constante. Profesor, director, coordonator de grupuri artistice, organizator de proiecte și promotor al culturii ucrainene, el a reușit să îmbine activitatea educațională cu cea comunitară, transformând identitatea etnică într-o resursă pentru dezvoltare și coeziune. În spatele fiecărui proiect se află aceeași convingere: o comunitate își păstrează viitorul doar atunci când își cunoaște și își respectă trecutul.

Mihaela BUMBUC

Nu, nu mai rezist! Nu mai suport! Trebuie să-mi recunosc public păcatul, chiar dacă știu dinainte că nu-mi va fi mai ușor pe suflet. La urma urmei, răzbunarea nu e posibilă aici, căci ce răzbunare ar putea compensa sângele vărsat nevinovat, ce ar despăgubi o viață curmată?

Da, port pe conștiință o crimă. De fapt, nu doar una. Până la urmă, omul e un ucigaș mare, sistematic, rafinat printre creaturile divine, iar toate aceste creaturi își aduc contribuția la marea simfonie a uciderilor, pe care ne place să o numim „viață organică”. Cu toții ucidem la fiecare pas, tăiem, călcăm, strivim, mutilăm milioane de vietăți. Nu putem trăi nicio clipă fără crimă. Hrana noastră, îmbrăcămintea noastră, plăcerile noastre, mersul nostru și somnul nostru, până și respirația noastră, toate acestea sunt un șir constant de mii și milioane de ucideri.

Dar cel mai interesant este faptul că noi nici măcar nu observăm asta. Însă ucidem cu sânge rece nu doar microorganismele blestемate. Ci chiar și pe frații noștri cu o constituție superioară – peștii, racii, păsările și animalele – îi torturăm fără muștrări de conștiință și ne liniștim cu singurul și supremul *raison d'état*: avem nevoie de ei pentru propria supraviețuire. Ca un om care, în tinerețe, aduna cuiburi de păsări, prindea fluturi, colecționa insecte și care nici până azi nu a renunțat la pasiunea de a pescui, am, probabil, câteva mii de astfel de ucideri pe conștiință. Totuși, toate acestea sunt uitate și doar un lucru mă chinuie, mă macină și îmi tulbură sufletul de mulți ani. Doar acest lucru nu moare, nu se stinge, ci prinde din nou viață, cu cât mă străduiesc mai mult să-l uit, să-l șterg din memorie, cu atât doare mai mult înlăuntrul meu.

Mă cuprinde groaza când toată acea întâmplare nenorocită reappare clar în mintea mea, cu toate detaliile. Au trecut mulți ani de atunci, probabil mai mult de treizeci. Pe atunci, eram un mic băiat de la țară, alergam și mă jucam prin pădurile și câmpurile satului meu natal.

Venise primăvara, era una dintre primele zile frumoase și calde. Pentru prima dată după îndelunga captivitate de iarnă petrecută în căsuțe înghesuite și sufocante, noi, copiii de la țară, puteam să alergăm în voie. Am fugit pe câmp care era încă gol, gri și proaspăt dezgolit de pătura iernii. Numai pe ici pe colo răsărea câte-un petic de verdeață proaspătă: niște

frunze de stuf ascuțite și nerăbdătoare, înfășurate în țepi ascuțiți și niște frunze de hrean și brusture deasupra pârâului. Doar în pădurea din apropiere totul era albit de usturoiul sălbatic care începea să se ofilească și de tufe albe și albastre.

Deasupra noastră se întindea bolta cerească de un albastru închis, soarele ne zâmbea, iar pe vârfurile îndepărtate ale Carpaților străluceau încă pălăriile de zăpadă, ca niște coroane cu diamante strălucitoare. Însă frumusețea lor nu ne fascina prea mult, fiindcă simțeam în fiecare clipă o adiere rece de iarnă, care venea de acolo în jos, spre răsăritul soarelui. Și râul simțea asta; dimineața era curat, limpede, iar susurul îi era liniștit ca în timpul verii, dar acum clocotea furios între malurile sale înguste și-și strecura în jos apele gălbui, murdare și involburate: acestea erau chiar acele diamante strălucitoare, topite de soarele primăvăratic.

Nimic din acestea nu ne putea umbri bucuria de primăvară. Noi umblam, săream, săltam, alergam împrejur și ne vizitam toți cunoscuții: stejarul bătrân și masiv de la marginea pădurii, pe ale cărui crengi puternice ne suiam vara să ne luăm la întrecere cu verușele; mesteacănul înalt și îndoit, cu ramurile-i subțiri, care atârnavă necăjite, pe care le foloseam pe post de leagăn, spre marea nemulțumire a domnului pădurar; izvoarele liniștite din desișul pădurii, unde ne ascundeam deseori seara, în spatele paltinilor și al ulmilor groși și ne uitam la vulpile, bursucii și mistreții care veneau să bea apă; iar, în final, iazurile adânci și limpezi, unde stăteam la pândă în fiecare duminică să prindem știuci, iar când soarele dogorea, ne răcoream cu chiote și hohote de râs în apa limpede și rece.

Fiecare zonă dimprejurul acelor iazuri, locul nostru preferat de joacă, era cercetată și explorată în cele mai mici detalii. Acest loc era un canal de scurgere al unui mare iaz din vremuri străvechi. De-a latul văii, de la o pădure la alta, se întindea un baraj uriaș care acum, distrus și demult arat cu plugul, arăta ca un deal lung și neted, întrerupt doar în trei locuri: o dată de pârâu, care o cotea aici până la pădure, clocotea furios, eroda și depunea aluviuni pe malul înalt și abrupt, și de două ori de iazurile amintite deja, singurele rămășițe ale fostului iaz al moșierilor. Acele iazuri erau nu prea late, cu o adâncime de vreo doi metri și umbrite pe alocuri de arini, sălcii și tufe de viță-de-vie. Vara, iarba deasă și înmiresmată și florile albe de trifoi atârnavă de pe maluri deasupra apei cristaline.

De data asta, ce-i drept, era destul de pustiu și trist în jur, iar în apa care vara era adesea animată de plescăitul știucilor și de cârduri de băloși cu ochi roșii, care de obicei înotau în grupuri numeroase, acum era liniște. Cu toate acestea, noi ne uitam la fiecare pas curios în apă, sub fiecare ramură, sub fiecare brusture ofilit, în fiecare tufiș, să vedem dacă nu

cumva s-a sufocat sub gheață vreunul dintre peștii noștri cunoscuți sau dacă nu a fost doamna vidră amabilă să le facă o vizită peștilor noștri.

– Câine! Câine! – au șuierat pe neașteptate doi sau trei băieți care mergeau înaintea mea, s-au aplecat la pământ și s-au târât încet înainte, încercând să înconjoare un tufiș.
– Ce ați găsit? Ce e acolo? – am întrebat și eu în șoaptă.
– O pasăre! O pasăre! Nu o vezi?
– Unde e? Unde?
– Uite aici, în tufiș. A fugit. Nu am mai văzut una ca asta. Nu zboară, probabil, aleargă doar.

Până ce băieții înconjurau tufișul, eu am intrat în mijlocul lui, am îndepărtat cu grijă crenguțele dese și am văzut, într-adevăr, o pasăre micuță, care se ascundea în iarba veche de un an și uscată. Nu știu dacă era slăbită sau speriată atât de tare, văzându-mă deasupra ei, încât nu și-a luat zborul și nu a fugit, ci imediat s-a trezit în mâna mea. Toți băieții s-au adunat să-mi vadă prizoniera.

– Vai, ce frumoasă e!
– Nu am văzut niciodată o astfel de pasăre.
– Uitați-vă numai la ochii ei!
– Dar ce pene!

Era un mic fluierar de mlaștină, care apare foarte rar în zona noastră de la poalele muntelui. Penele-i erau de un gri cenușiu, cu un luciu ușor perlat, ciocul era subțire, verde închis și la fel îi erau și picioarele lungi și subțiri. Stătea liniștită, se ascundea în palma mea, nu se zbătea, nu zgăria și nu ciugulea, așa cum fac de obicei alte păsări sălbatice când sunt prinse.

– Ce o să faci cu ea? – m-au întrebat unii băieți, privind invidioși la frumoasa pradă din mâna mea.

– O s-o duc acasă.
– O s-o prăjești?
– Sau știu eu. O s-o hrănesc.
– Dar știi ce mănâncă?
– O să văd. Dacă n-o să vrea să mănânce pâine, o să-i dau muște, iar dacă nu muște, atunci viermi, dacă nu viermi, atunci melci sau semințe, sau mei. O să-i găsesc eu ceva.

Într-adevăr, am dus acasă micuța și frumoasa pasăre, dar nu am pus-o în colivie, ci în interiorul geamului dublu, unde avea mai mult loc să zboare și să alerge, mai multă lumină și aer. Pasărea nu zbura și nu ciripea, ci alerga numai de-a lungul geamului, ciocănind pe ici pe colo cu ciocul subțire sticla, iar din când în când, mi se părea că privea melancolic la lumea largă și nestingherită. Uneori se oprea, își apleca capul și îl ridica brusc, așa cum fac păsările sau îl înclina într-o parte, așa încât părea că un ochi rătăcea pe ramurile unui măr din apropiere, iar apoi își clătina din nou căpșorul trist și resemnat, de parcă ar fi vrut să spună:

– Ah, afară e așa de frumos și cald, dar primăvara mea e dusă! Sunt în captivitate! Parcă m-a înțepat ceva în inimă când am privit pentru câteva clipe această pasăre. M-am întristat.

– Dă-i drumul! Pentru ce o ții aici! – șoptea ceva înăuntrul meu.
– Dar e atât de frumușică! Și, la urma urmei, eu am prins-o! – mi-am răspuns cu încăpățănare mie însumi. – Poate o să se obișnuiască. De-aș ști numai cu ce să o hrănesc!

Cu hrana am avut, ce-i drept, niște băței de cap. I-am pus păsării câteva firimituri de pâine, câteva semințe de mei, câteva muște, fiecare dintre acestea în câte o cochilie de melc curată, i-am pus și un vas cu apă și am plecat, lăsând-o în pace. Seara, când m-am întors acasă și m-am uitat la pasărea mea, am văzut că nici nu s-a atins de mâncare, ci stătea într-un colț cu gâtul subțire întins în sus și, fără să clipească, privea afară pe fereastră, unde, printre flăcările purpurii, apunea soarele în spatele căciulii de zăpadă a lanțului muntos, iar din când în când dădea din cap atât de rugător și deznădăjduit, încât nu mai puteam să mă uit la ea.

„Poate e o pasăre nocturnă – mă gândeam eu – și o să mănânce noaptea”.

Acest gând m-a liniștit, astfel că am dormit bine și nu m-am mai gândit la pasăre. Dimineața devreme, înainte de răsăritul soarelui, am fugit în sufragerie și m-am uitat în geam. Pasărea stătea în același loc în care am văzut-o ieri, își tot întindea gâtul în sus și se tot uita, fără să clipească, la lumea largă și liberă de cealaltă parte a geamurilor de sticlă, iar în răstimpuri clătina din cap. Nici nu s-a atins de mâncare.

– Dă-i drumul! Dă-i drumul! – a strigat ceva înăuntrul meu. De ce să o chinui? O să moară de foame.

– Nu – a replicat o altă voce încăpățănată din lăuntru meu – trebuie să descopăr cu ce se hrănește! O să-i aduc melci, viermi și icre de broaște.

Nu știu de unde mi-a trăsnet prin cap ideea că ar putea mânca icre de broaște. Imediat am alergat la pășune, am adunat tot felul de melci mici, am scos din pământ viermi și am scos din apă un pumn plin cu icre de broască, iar apoi i-am dus toate acestea prizonierei mele. Ea nu a acordat nicio atenție tuturor acelor bunătați în timp ce le puneam în fața ei, nu dădea semne nici de teamă, nici de un minim de interes, nici de o fărâma de poftă pentru acele delicatese. Părea că numai soarele, căldura și primăvara de acolo, din lumea largă îi acaparau toată atenția.

În aceea zi am avut ceva de lucru, astfel că am plecat și m-am întors seara. M-am grăbit să arunc o privire la pasăre. Ea alerga de-a lungul geamurilor dând ușor din cap, dar fără să se fi atins de mâncare.

„Incredibil!” – mi-am spus în sinea mea și am vrut s-o eliberez îndată. Dar m-am gândit că acum, probabil, e slăbită și nu poate să zboare, iar dacă o las afară, fiind seară, o să devină o pradă foarte ușoară și dorită de pisoii noștri. Ar fi mai bine dacă ar rămâne și în această noapte la mine. Iar mâine, dis-de-dimineață, o s-o duc în locul în care am găsit-o și o să-i dau drumul.

Ziua următoare, m-am ridicat repede de pe paie și am fugit la prizoniera mea. Ea tot nu s-a atins de nicio mâncare, ci stătea slăbită și obosită într-un colț, tot privind prin fereastră

spre libertate. S-a lăsat prinsă ușor și m-a privit cu aceeași ochi de o tristețe de nedescris cu care privea prin geam spre soare și spre crengile mărlui. La un moment dat, a clătinat din cap de parcă ar fi vrut să spună:

– Da, da, știu deja unde sunt dusă. Știam de mult timp că o să se ajungă aici.

Am dus-o afară. Stătea liniștită în palma mea și nu se zbătea. Îi simțeam penițele moi și corpul cald.

„Ce gustoasă trebuie să-i fie cărnița! – mi-a trăsnit imediat prin cap. – Ce ar fi dacă aş tăia-o și aş prăji-o?”.

„Dă-i drumul! Dă-i drumul! – șoptea ceva, ca un înger bun înăuntrul meu. Doar o vezi cât e de mică. Nici nu merită efortul s-o prăjești!”.

„Dar e păcat să-i dau drumul! La urma urmei, eu am prins-o!” – se revolta încăpățâna-re copilărească dinăuntrul meu.

„Dă-i drumul! Dă-i drumul!” – licărea ceva încet-încet în străfundurile cele mai adânci ale sufletului meu.

Pasărea stătea liniștită și resemnată în mâna mea. Am întins palma, dar ea nu a zburat. Ceva dezgustător și plin de răutate a triumfat înlăuntrul meu.

„Vezi! Nici ea nu vrea! I-ai dat ocazia să fugă, de ce nu a fugit?”

„Dar e slăbită și înfometată – licărea ceva încet-încet în adâncul sufletului meu”.

– Eh, ce atâta! – a exclamat încăpățânarea mea copilărească și în următoarea clipă i-am sucit capul micuței păsări. A dat din piciorușele-i subțiri o dată sau de două ori, din gât i s-au scurs două sau trei picături de sânge, iar pasărea micuță și frumoasă nu mai era. În palma mea zăcea un cadavru rece și neînsuflețit.

Și brusc s-a prăbușit, s-a risipit toată încăpățânarea mea, dârzenia mea, egoismul meu. Am simțit clar că tocmai săvârșisem ceva absurd, dezgustător, că mă făcusem vinovat de o crimă nemiloasă, că am atras asupra mea o vină pe care nu o voi ispăși niciodată oricâte rugăciuni aş spune. Căci am nimicit fără niciun rost o viață atât de frumoasă și de nevinovată! Chiar aici, în lumea largă făurită de Dumnezeu, înaintea acestui soare de primăvară strălucitor și călduros, eu am emis și am pus în aplicare o sentință la o moarte crudă, fără niciun motiv.

Atunci am înțeles foarte clar și neîndoios că acea crimă era complet lipsită de sens. Până la urmă, nu puteam nici să-i smulg penele acestui biet trup și nici să-l mănânc. Nu, nu aveam putere nici măcar să mă mai uit o dată la el. Am lăsat pasărea neînsuflețită din mână și, rușinat, tulburat, copleșit și confuz am fugit cât mai departe de ea, ca să n-o

mai văd, ca să șterg chiar și amintirea ei din suflet. Aș fi vrut foarte tare să plâng, dar nu puteam; parcă un clește îmi strângea sufletul, care nu putea să-și verse durerea în lacrimi. Pasărea mică și frumoasă stătea în sufletul meu, am dus-o cu mine și mi se părea că se uită neconținut la mine cu ochii nespui de triști, mă privește cu o resemnare tăcută, dă din cap și șoptește încet-încet: „Ah, știam eu că s-a dus primăvara mea, că această captivitate o să-mi fie și moarte!”.

Aceste griji nu au rămas mult timp în inima blândă și sensibilă de copil. Peste două-trei zile am și uitat de pasăre și de soarta ei nefericită. Părea că am uitat pentru totdeauna. Amintirea crimei mele s-a ascuns undeva într-un colț întunecat al sufletului meu și a fost încetul cu încetul acoperită, ascunsă și îngropată de alte amintiri, de alte experiențe.

Și totuși, nu s-a stins. Au trecut douăzeci de ani, iar când s-a abătut asupra mea prima încercare grea a sorții mele, când eu, un tânăr cu inima plină de năzuință, de dorința de a trăi și de a iubi, mă ofileam și mă uscam în închisoare în mijlocul unei veri minunate și eram nevoit să simt cum se spulberau toate speranțele mele, cum era zdrobit fără milă, călcat în picioare, mutilat și distrus fără rost și fără sens tot ceea ce consideram a fi cel mai scump tezaur al sufletului, atunci, în mijlocul unei nopți neliniștite și fără somn, mi s-a ivit acea pasăre micuță și frumoasă, ai cărei ochi triști, plini de o resemnare tăcută m-au străpuns drept în inimă și ai cărei mișcări lente mi-au șoptit acele cuvinte îngrozitor de înspăimântătoare:

– Ah, s-a dus primăvara mea! Sunt prizonieră! Deja știu, știu cum se va termina asta!

Și de atunci nu pot să scap de această amintire. Ea îmi otrăvește fiecare clipă de fericire, îmi zdrobește puterea și curajul în timp de necaz. Ea îmi chinuie conștiința cu remușcări astfel încât mi se pare că tot ce am făcut nebunește, fără rost, crud și rău de-a lungul vieții, s-a cristalizat în imaginea clară a acestei păsări, ucise fără vină, pentru a mă chinui cât mai mult. În timpul nopților liniștite, aud cum acea pasăre ciocănește încet-încet cu ciocul în geam și mă trezesc din somn.

Iar în clipele de neliniște și deznădejde, când durerea cruntă își înfige ghearele în inima mea și amenință să-mi distrugă în orice moment tăria de caracter, mi se pare că eu însumi sunt acea pasăre mică, neputincioasă și flămândă. Simt că o forță încăpățânată, îndârjită și nebună mă ține într-un pumn, îmi arată niște viziuni amăgitoare de libertate și de fericire, dar ar putea, în următoarea clipă, fără vreun scop și fără vreun motiv, să-mi sucească capul.

Traducere din limba ucraineană
de **Jessica BILCEC**

Mykola Lukaș – un traducător genial al lui Shakespeare, Goethe și Cervantes

(Continuare de la pag. 1)

Familia a fost supusă depozitării de bunuri, i-au fost confiscate proviziile și caii, iar membrii ei au fost evacuați din locuință. Mama lui Lukaș a suferit un șoc, manifestat prin crize emoționale, ceea ce a avut consecințe nefaste asupra copilului, care a încetat să mai vorbească pentru mai mulți ani. Revenirea limbajului a fost favorizată în special de intervenția unchiului său Dmytro, care îi citea zilnic povești și purta conversații cu el. Lukaș avea să sintetizeze ulterior această experiență prin afirmația: „Înțelegeam totul, dar nu puteam spune nimic.” Această experiență timpurie poate fi considerată relevantă pentru înțelegerea relației sale ulterioare cu limbajul și cu diversitatea lingvistică.

După absolvirea școlii, Mykola Lukaș a urmat studii de istorie la Universitatea din Kiev. În paralel, pentru a-și asigura veniturile necesare, a lucrat ca traducător la „Arhiva Actelor Vechi”, însă izbucnirea războiului germano-sovietic a întrerupt parcursul său academic. Astfel că a fost trimis, împreună cu alți oameni, să participe la lucrările de fortificație din apropierea Kievului și, ulterior, a fost implicat în activități similare în zona orașului Harkiv. În timpul unui raid aerian a fost grav rănit.

O relatare devenită ulterior legendară susține că M. Lukaș, aflat într-o stare critică, ar fi fost găsit de un ofițer maghiar care i-a comunicat, în limba maghiară, gravitatea răni și riscul de cangrenă. Lukaș i-ar fi răspuns în aceeași limbă, fapt care l-ar fi impresionat pe militar și l-ar fi determinat să-i acorde ajutor. După însănătoșire, acesta a revenit în Armata Roșie și a fost trimis la Harkiv, unde a servit în cadrul unui aerodrom, fiind rănit.

După încheierea războiului, și-a continuat formarea la Universitatea Pedagogică din Harkiv, la Facultatea de Limbi Străine. Aptitudinile sale excepționale pentru însușirea limbilor străine i-au permis să înceapă, la scurt timp, să predea germana și franceza în cadrul aceleiași instituții. În această perioadă și-a reluat activitatea de traducător și a revenit la proiectul traducerii lui „Faust”. În anii 1950, au fost publicate traducerile sale în limba ucraineană ale operei lui Goethe și „Decameronul” lui Boccaccio, lucrări de amploare care au contribuit la afirmarea sa în spațiul cultural ucrainean.

În 1956, Mykola Lukaș a devenit membru al Uniunii Scriitorilor din Ucraina. Activitatea sa literară și de traducător a continuat să se dezvolte, iar numele său a fost propus de trei ori pentru Premiul Șevcenko, fără ca aceste nominalizări să se concretizeze însă într-o distincție.

Dimensiunea cantitativă a operei sale este impresionantă: traducerile lui Lukaș însumează peste o mie de texte și opere ale literaturii universale, aparținând unui număr de peste o sută de autori și provenind din mai mult de douăzeci de limbi. Aceste date ilustrează nu numai erudiția traducătorului, ci și capacitatea sa de a utiliza resursele lexicale și stilistice ale limbii ucrainene pentru a reda texte aparținând unor epoci, culturi și sisteme literare diferite.

Viața personală a lui Mykola Lukaș a fost caracterizată de un stil de viață neconvențional, ba chiar excentric, și de o relație aproape obsesivă cu lumea cărților. După ce a primit un apartament cu o singură cameră, acesta a transformat spațiul aproape în întregime într-o bibliotecă, renunțând chiar și la mobilierul sau obiectele casnice din bucătărie, pe care le considera inutile în raport cu necesitatea de a păstra cărțile. Era cunoscut pentru interesul său față de contactul direct cu vorbitorii altor limbi și frecvența localuri în care putea întâlni străini pentru a purta conversații cu aceștia.

În anii următori, starea sa de sănătate s-a deteriorat, fiind afectat de reumatism, fapt ce i-a limitat capacitatea de a scrie de mână. Din acest motiv, a început să utilizeze mașina de scris. În pofida dificultăților fizice și materiale, și-a continuat activitatea intelectuală și nu și-a pierdut simțul umorului, devenit una dintre trăsăturile sale distinctive.

Un moment decisiv în destinul lui Mykola Lukaș l-a reprezentat poziția sa publică față de cazul lui Ivan Dziuba. După condamnarea lui Dziuba, în anul 1973, pentru lucrarea „ Internaționalism sau rusificare?”, Lukaș a adresat o scrisoare autorităților sovietice în care își exprima disponibilitatea de a ispăși în locul lui Dziuba pedeapsa de cinci ani de lagăr și cinci ani de deportare. Gestul reprezenta, în esență, o formă de solidaritate intelectuală și de protest față de represiunea politică. Autoritățile au reacționat prin excluderea lui Lukaș din Uniunea Scriitorilor și prin restricționarea severă a activității

sale publice și publicistice. Timp de mai mult de două decenii, nu i s-a permis să publice în mod normal, fapt care i-a provocat dificultăți materiale considerabile. Situația a fost descrisă chiar de Lukaș prin termenul ironic „lukașizare”, sugerând procesul de marginalizare și de „îmblânzire” prin priver de mijloace de existență.

Consecințele economice ale acestei perioade au fost severe. Pentru a supraviețui, Lukaș a fost nevoit să vândă numeroase cărți din biblioteca sa personală, unele dintre ele deosebit de valoroase. Traducătorul Hryhorii Kociur a încercat în mod repetat să-l sprijine, invitându-l la masă și oferindu-i ajutor. Aceste gesturi de solidaritate ilustrează relațiile existente între intelectualii ucraineni în perioada represiunilor sovietice.

Spre sfârșitul vieții, Mykola Lukaș a fost diagnosticat cu o boală oncologică și a fost supus unei intervenții chirurgicale. Cu aproximativ un an înainte de moarte, a fost reprimat în Uniunea Scriitorilor. Revenirea sa în viața literară a fost însoțită de reluarea activității de traducător, iar una dintre ultimele sale preocupări a fost traducerea romanului „Don Quijote” de Miguel de Cervantes.

Mykola Lukaș a murit la 29 august 1988 și a fost înmormântat în Cimitirul Baikove din Kiev. Ulterior, pe mormântul său a fost ridicat un monument prin contribuția Olhăi Petrova, profesoară la Academia Națională „Kyivo-Mohyleansk” și admiratoare a operei sale. Peste 3.000 de volume din biblioteca personală a traducătorului au fost donate de sora sa Muzeului Literaturii.

Moștenirea lui Mykola Lukaș depășește însă dimensiunea bibliografică a operei sale. El a contribuit în mod esențial la dezvoltarea limbajului literar ucrainean și la apropierea culturii ucrainene de marile opere ale literaturii universale. Prin diversitatea limbilor cunoscute, prin contactul direct cu originalele și prin capacitatea de a valorifica resursele istorice, lexicale și stilistice ale limbii ucrainene, acesta a transformat traducerea într-o formă de creație literară și de afirmare culturală.

Figura sa rămâne astfel reprezentativă nu numai pentru istoria traducerii ucrainene, ci și pentru rezistența intelectuală și pentru apărarea identității lingvistice într-un context politic caracterizat de presiuni ideologice și de rusificare. În acest sens, opera lui Mykola Lukaș poate fi considerată o contribuție majoră la cultura ucraineană modernă și la dialogul dintre literatura ucraineană și patrimoniul literar universal.

Surse:
<https://uain.press/blogs/mikola-lukash-genialnij-ukrayinskij-perekladach-svitovoyi-klasiki-1135631>
<https://www.radiosvoboda.org/a/mykola-lukash-100-rokiv/30332541.html>

O nouă apariție editorială a UUR

LUMINIȚA COLOPELNIC, *Memoria Libelulei*

București, RCR Editorial, 2026, 202 p.

Prozatoare și eseistă, cadru didactic, cu doctorat în Filologie, distins cu Ordinul „Merit pentru învățământ” în grad de Cavaler (2024), precum și cu două medalii din partea Ordinului Suveran al Cavalerilor de Malta (2022, 2023), Luminița Colopelnic propune, prin volumul de față, un manifest literar de excepție, creat cu migala unei broderii a sensibilității cu fir de gând profund. Raportându-se nuanțat la dimensiunea psihologismului obiectivist, autoarea conduce scriitura dintr-un „punct” al reînțoarcerilor, al regăsirilor, al recitirilor, al reproblematisărilor de esențială compatibilitate cu un fond moral incasabil. Nucleul epic – ajutorul acordat de voluntarii români din Sighet (Grădina) refugiaților ucraineni în urma conflictului armat declanșat în 2022 – este desfășurat spre a da mărturie deplină asupra consecvenței creatoare a Luminiței Colopelnic.

Autoarea, evitând modernismul conjunctural, preferă, în mod firesc, vâna autenticistă, apelând la retrospectiva unui narator-personaj, Lia, activă în rândul voluntarilor, precum și la decupaje de trăiri așezate pe hârtie de câțiva dintre refugiați, deveniți martori ai unei lumi noi: pentru unii, o lume îndepărtată de plenitudinea lucrurilor, cu existența ieșită din propria matcă, uniți de nostalgia paradisului pierdut și sortiți să experimenteze disperarea corozivă a înstrăinării; pentru alții, o lume devenită prilej de a-și trasa o nouă caligrafie în palma destinului, grație posibilităților de exod și unor iluzii compensatorii latente, chiar dacă sub auspiciile unui orizont incert. Pulverizarea lumii de dincolo de Pod, supusă unui război absurd, forțează un debușeu social fără precedent. Masa refugiaților aduce cu sine traume greu deslușite, urme ale unor orori ce sfășie spiritul cu stigmatul neputinței, testând, deseori, capacitatea voluntarilor de a gestiona criza și de a oferi alinarea necesară, dincolo de ajutorul imediat: „Pentru unii, acceptarea ajutorului e o umilință. E vorba de demnitatea lor care nu se lasă compromisă. E povestea lor, deci și lupta lor. Ajutorul, uneori, vine prea devreme sau prea din afară, iar ei nu sunt încă pregătiți să-l primească fără să piardă ceva din ei.”

Introspecția personajelor este canalizată într-un tărâm emoțional intim, prin care, în tensiunea momentului, restul lumii este judecat sub unghiul incompatibilității suverane cu esența conveniențelor sociale. Pentru Lia, precum, la o altă scară, pentru ceilalți voluntari, situația refugiaților reflectă propriile traume și sedimentează niște istorii de viață care sfidează elanul statorniceii. Stările de spirit ale unora dintre refugiați sunt capricioase, zâmbetele fericite transformându-se în încruntări de nemulțumire sau grimase de disperare în doar câteva clipe. Evenimente anticipate cu bucurie și începute cu energie exuberantă sfârșesc adesea în dezamăgire amară și cu o retragere îmbufnată, acuzatoare. Stările emoționale ale acestor eroi tulburați oscilează rapid și imprevizibil, așa cum, după un timp, se întâmplă cu localnicii deveniți neîncredători, chiar ostili în privința ajutorului acordat ucrainenilor. În tot acest amalgam de trăiri, exuberanța zbaterilor interioare ale personajelor e temperată însă de focul datoriei, la care conștiințele se călesc și din ale cărui scânteii se conturează imaginea renașterii, a reconstrucției și a reîntemeierii lumii prin iubirea față de aproapele. Responsabilitatea socială se menține cu aplombul tinereții și al idealurilor nobile împotriva tăvălugului unei istorii în care tirania și ambiția sunt valori de căpătâi.

Punctul de fugă pentru desprinderea personajelor feminine de propriile anxietăți, precum și autonomia lor funcțională în parcursul epic sunt date de expresia suavă și concentrată a vocației psihologiste. Destule scene și motive pot fi punctul de plecare al multor meditații asupra perfecționării morale, asupra raportului individ-societate etc. De altfel, explorările intimității eroinelor sunt anunțate, în germene, de „Primele irizări”, secțiunea care deschide opera și celebrează scânteia paradisiacă a alcătuirilor de lume, exprimând totodată idealul unei umanități trăitoare sub zodia echilibrului primordial. Făptura mitică a Libelulei, supusă dureroasei metamorfoze, planează asupra tuturor evenimentelor epice, descătușând spectrul afectivității în tușe de incompletitudine.

Peste așteptări, tribulațiile protagonistei sunt mărturii pentru tot atâtea etape din procesul inițiat parcurs înspre împăcarea cu vulnerabilitatea definitorie și eliberarea de fantasmăle trecutului. În plus, mugurii speranței de împlinire în dragoste, iviți ca reacții firești în linia timpului petrecut alături de Viorel, amplifică valoarea estetică a scrierii. Prin felul în care eroina se integrează în rândul voluntarilor, cu angajamentul de a nu renunța, în pofida stângăciilor de moment, a extenuării și a aprehensiunilor măcinătoare, impune un model de conduită, cu reflectări și ecouri care nu se lasă ocolite. Prietenia cu Sia, dar și apropierea de celelalte voluntare, îi dau Liei cataliza necesară pentru a-și regla temperamentul autocritic și de a-și struni sensibilitatea apropiată de melancolie. Cheia devenirii sale trebuie căutată

în îmbrățișarea plenară a solidarității, în înțelegerea alterității ca valoare supremă de raportare la existență și acțiune socială.

Fiecare dintre scenele sau evenimentele simbolice din diverse capitole poartă conținuturi ce anticipează parcursul viitor în secvențialitatea epică. De exemplu, viziunea transformării Libelulei din nimfă (în paranteză fie spus, ambiguitatea referențială disjunge, în context, zeița de crisalidă, coincidând cu trezirea făpturii dintr-un somn celest) în insectă primește conotații configurate plenar în cadența narativă, tributare unei dualități funciare ce clatină, dar și ancorează sacrul în lume: suferință, deznădejde, zădărnice, moarte // alinare, speranță, responsabilitate, renaștere. Creșterea aripilor, deopotrivă prilej de suferință, uimire existențială și magnifică portanță angelică, repercutează trăiri ambivalente. În această cheie de interpretare, sentimentele și pasiunile alcătuiesc un cânt sublim, vizibil expus ca proces temporal ce modelează personajele. Starea de zădărnice existențială sau de superlativ al deznădejdii pe care le resimt cei ce își găsesc refugiul peste Pod sunt contrapunctate de empatie, de respectarea demnității ființei, de generozitate și altruism dus la sacrificiu din partea altora voluntarilor.

Nodală se dovedește mutația viziunii dinspre epic spre liric, sesizată în numeroase pasaje de fină introspecție sau descripție a naturii, fără ca, prin aceasta, parcursul epic către structuri lirice de amplitudine să însemne renunțarea la acumulările narative specifice prozei sau inserțiilor militante: „E o dimineață rece, luminată doar de zăpada așternută peste noapte. Norii stau agățați de cerul gri, ca niște visuri neîmplinite. Din când în când, câte o rafală de vânt ridică pulberea albă și o aruncă peste pașii celor care nu știu încă încotro merg.” Valențele lirice se regăsesc și în mottouri, complinite de note explicative, dar și în pasaje intertextuale (lirica blagiană). Persoana întâi accentuează impresia de lirism ca formulă discursivă, ranforsând, aparent paradoxal, masivitatea și coerența caracteristice prozei de elevație spirituală. Dimensiunea lirică este dominantă sub acest raport, cu atât mai mult cu cât întâmplările sunt aranjate ca într-o panoramă în care aura personajelor este constant întreținută de vibrația trăirilor înalte, sub flamura moralității, a demnității

și a unei vitalități care se încăpățânează să nu capituleze în fața nedreptăților sociale sau în fața suferinței personale. Iar, în caleidoscopul de stări afective, iubirea dintre Lia și Viorel se țese firesc, cu forța unui presentiment, încă din primele pagini, conducând la limpezirea unor șuvoaie tumultuoase de senzații, emoții, șovăiri, tatonări, contradicții și părelnice renunțări.

În consecință, receptarea propriei lumi are, pentru naratoarea protagonistă, valențe de validare a condiției sale eliberatoare. Această întoarcere spre sine prin ochii proprii este, fără doar și poate, una tulburătoare până la hieratism. Dacă unele personaje nu se recunosc în nicio ipostază revelată, nici măcar în imaginea asupra lor însele, personajele-martor au alt destin. E ca și cum floarea ar deveni conștientă de imaginile create

pe suprafețele ei, în care se reflectă și se recunoaște. De multe ori, eroii-martor, judecându-și la nesfârșit acțiunile, se văd judecați prin prisma acțiunilor sau a efectelor acestora. Atitudinile celorlalți devin pereții ce închid ca într-o închisoare spiritul dornic de libertate. Militantismul, amintirile reordonate estetic, proiecțiile idealizante se fac deseori sub presiunea rece a evenimentelor care vrea să le fixeze. Dar acesta nu este cazul când se produce acceptarea condiției de făuritor al destinului.

Cu alte cuvinte, eroii literari ai Luminiței Colopelnic ajung să înțeleagă că o conexiune de ordin înalt cu semenii e merită să disipeze aparența și să proiecteze, în chip existențialist, rezultanta unei dorințe de a lăsa posterității o lume mai bună. Prin contemplație, Lia se poate elibera din captivitatea neînțelegerii absurdității lumii. Paradoxul pe care mizează autoarea se creează în mod deplin, așa încât cititorul este prins în operă și devine prizonier de moment în eliberarea personajului: „Pentru o clipă, podul pare o pasarelă de teatru pe care viața își trimite personajele cele mai neașteptate.” În această optică, personajul devine martorul sau receptorul propriei lumi construite în imaginație, o lume ce există doar pentru sine.

Dincolo de impresiile contradictorii pe care, în capitolul „Inimografii”, i le creează atitudinea autoritară a liderului voluntarilor, care insistă asupra necesității de a respecta prioritatea birocratică a înregistrării, Lia admite că a alege „greșit între urgențe” nu înseamnă să-și anuleze năzuința la a ajuta cât mai mulți refugiați, deoarece a dobândi maturitatea opțiunilor devine dovada că a reușit să-și intre în rolul asumat. Această opțiune creativă este aleasă în mod constant pentru personajele-reflector, proza Luminiței Colopelnic rămânând, astfel, o poartă deschisă pentru cititor. Conformarea Liei la regulile jocului este pretextul intrării într-o confesiune ultimă, luminată de o înțelegere a sensurilor care depășește pragul habitudinii. O sete nestinsă de cauze prime, de explicații și de finalități însușește un întreg univers interior în care eroina se simte esențializată prin experiență, prin suferință, prin luciditate. Momentele de incapacitate afectivă sunt compensate printr-o hiperactivitate la nivel social, printr-o febrilitate în dinamica relațiilor cu celelalte personaje.

În general, raportul dintre elementele psihologiei eroilor este vizibil în structura narativă de suprafață. Cititorul are însă, câteodată, în față episoade care codifică mesajul. În cazul ucraineanului care dezertase pentru a-și căuta sora fugită în România, cititorul se vede nevoit să treacă în structurile de adâncime printr-un efort inițiat, în măsura în care

Lia îl supranumește „Moise”, încât tangențele cu parabola biblică impune o anumită cheie de lectură: așa cum o țară nu poate fi înțeleasă până nu este văzută, nici lumea individua-lă nu poate fi înțeleasă până nu este redată plauzibil. Moise devine imaginea celui căzut, aflat în condiția lașului, dar care e mânat în acțiune de un scop viabil, major: păstrarea individualității. Observăm, aici, cum voalarea este preferată revelării, din nevoia de a salva zone de mister și de a păstra o discreție firească în biografia unui destin care se întretaie cu altele, la hotarul dintre cele două lumi. Tocmai acest mecanism al scriiturii ranforsea-ză complexitatea pesonajelor. Luminița Colopelnic aplică voalarea mai ales la nivelul psi-hologiei personajelor episodice, unde semnele de întrebare reprezintă forma aleasă în detrimentul exhibării afectelor care să lase mai multe porțițe deschise interpretării.

Complexitatea intrinsecă a personajelor, geografia simbolică a vămii, tonul liric contras-tând cu imaginile șocante ale rememorării ororilor trăite de refugiați concură la conturarea unei structuri dihotomice, punând în evidență un mod de a scrie durabil, o formă capabilă să capteze tensiunea situată în dimensiunea inefabilului. Faptul că ambele sectoare ale scriiturii – proza și poezia – fuzionează matricial în expansiunea modelului realist cu in-serții psihologice dă măsura unui exercițiu auctorial de aparentă detașare, cu deschideri certe spre conferirea unei autonomii sporite naratorilor. Luminița Colopelnic adoptă această formulă sub imboldul naturii sale de „formator al propriului destin”, după cum se autodefinește, și, cu siguranță, datorită cumulului de unghiuri din care pot fi privite și

interpretate semnificațiile situațiilor, ale faptelor și ale personajelor. Cartea de față, edificiu de ficțiune, se sprijină pe temelia realității (apendicele explicativ și planșele fotografice de la final dau seamă cu prisosință). Simbioza realitate-ficțiune plasează povestea între un trecut mitic și un viitor imaginar, ca două flancuri de splendoare pentru un prezent ultragiat de patima războiului, care naște fie monștri, fie eroi, iar popoarele, fie le dezbină, fie le înfrățește pentru un timp al neuitării, dăruit cu eclatantă munificență de Luminița Colopelnic.

În finalul acestor considerații, îndemnăm cititorii să parcurgă această carte cu sufletul deschis, întru persistența memoriei și decantarea unor valori echivalente frânturilor de lume atribuite fiecărui personaj, în special „libertatea câștigată, redobândirea dreptului la viață”. Emergența unui sens global, cu posibilități multiple de interpretare, depinde, în măsură covârșitoare, de forma pe care o primește dialogul autor-cititori. Or, lumea căr-ții, chiar în măsura în care e construită în linii perfect recognoscibile, nu blochează opor-tunitatea la interpretare și îndeamnă cititorul să o refacă în propria lumină, grație unei voci interioare „care rămâne, agățată de aer”, să aline, prin confesiune, rănila trecutului, să netezească, prin cânt, asperitățile prezentului și să preîntâmpine, prin înțelepciune, șocul viitorului.

Cristian PAȘCALĂU

(Continuare din nr. 86)

După ce terminase clasa a patra, bunică-sa veni după el:

– Ce vină are bietu’ cocon¹ că s-a născut pe lumea asta?

Acum ea îl ducea acasă, să aibă grijă de el, să nu se strice la oraș, cum se stricase fiică-sa, că, vorba ceea, „orașul strică oamenii”. Adevărul era că Simon avea aproape doi-sprezece ani și un băiat de vârsta lui putea face multe într-o gospodărie, fie ea și a unei văduve, unde nu e mare lucru de făcut.

– E un copil cuminte și învață destul de bine, îl lăudă di-rectorul. Dacă nu vă descurcați, se poate întoarce oricând, îl vom primi.

La început, Simon credea că plecarea din oraș va însem-na și despărțirea de iconarul Bim-Bom, care nu avea cum să-l mai găsească acolo, în cătunul bunicii sale. Dar nu a fost așa. Bim-Bom venise și încă destul de repede, chiar în toamna aceluia an, când Simon se îndrăgostise de Viorica, fata vecinilor. Numai că aceasta nu voia să se joace cu el, ci, în fiecare zi, alerga la Stelică și se juca împreună cu el și cu sora acestuia, mai mică. Atuul lui Stelică era că avea doi cățelandri frumoși, iar Viorica se topea de dragul lor.

Atunci veni Bim-Bom, chiar de Sâmbăta Morților, când Stelică, cu părintii săi și cu soră-sa, s-au dus să aprindă lu-mânări la cimitir. El intrase în curtea lor și, cu toporul, pe tăietorul de lemne, a retezat capetele cățelandrilor.

În afară de „Cel ce-l însoțea pretutindeni”, pe care oricum nu-l putea auzi nimeni, se trezise și bătrâna Licheria să bată toba prin cătun, că îl văzuse pe „ăla mic”, de-l adusese Cate-rina de la oraș, cum intrase, de Sâmbăta Morților, în curtea Mălăienilor, adică a lui Stelică. După care, zicea ea, auzise și-un scheunat de cățel. Dar și-a închis repede gura, după ce s-a întâlnit cu Caterina.

– Licherio, dacă te mai legi de coconu’ mneu, o să-ți cucurigăie cocoșu’ roșu pe creasta casei, așe să știi!...

Licheria, speriată că i-ar putea arde casa, tăcu și nu mai povesti nimănui nimic.

De bunică-sa, Caterina, se temea tot cătunul, căci se știa bine cu „ucigă-l toaca” și putea să facă rău oricui voia. Oamenii vorbeau tot felul de lucruri despre ea: ba că și-ar fi vândut sufletul necuratului și că ar fi bosorcaie, ba că nu era decât o doftoroaie care cunoștea puterea ierburilor și a buruienilor, cu care îi vindeca pe oameni... și alte câte și mai câte. Lucru sigur era doar că putea prevedea viitorul. De asta se convinseseră toți, mai ales după pățania cu Iosif, ginerele lui Burcuș, care a părăsit-o pe Gafița și a dispărut.

– Mătușă, se rugase Burcuș de ea, de-ai putea să-l aduci înapoi, că râde lumea de Gafița...

– Dragu’ mătușii, și de l-aș putea aduce, n-o să ai nicio haznă de el... îi răspunse Caterina.

– Nu-i bai, numa’ adu-l! se rugă din nou Burcuș.

– Se va întoarce ca peștele, așteptați-l!...

Burcuș a înțeles spusele Caterinei abia peste o săptămâ-nă, când țapinarii îl găsiră pe ginerele său zăcând pe spate în

apele râului Bursucina, puțin mai sus de podul Cornetului, acolo unde se varsă în el pâraul Judel.

Fusese târât kilometri întregi de cursul apei, izbit de ieșiturile crestate ale malurilor stâncoase, învârtit nemilos în vârtejurile bulboanelor adânci, frecat cu pietriș și nisip aspru în locurile cu apă mică, mușcat zdravăn de pragurile defileurilor înguste, apoi din nou prins de apa tumultuoasă, de nu-l puteau prinde nici ramurile întinse dinspre ambele maluri, să-l oprească de haine, să-l tragă la uscat... În cele din urmă, a fost dus în Bursucina.

Abia acolo, valurile l-au întins peste coama calcaroasă din mijlocul albiei, plutirea fiindu-i oprită pentru totdeauna. Picioarele lui Iosif se afundaseră până la genunchi în crăpă-turile de sub apă, iar trupul îi rămăsese deasupra, aruncat de-a curmezișul coamei.

Nu primise aproape nicio lovitură pe față – avusese mare noroc, s-ar putea spune – fiindcă țapinarii l-au recu-noscut ușor. Numai că Iosif nu prea se mai bucura de acest noroc.

– Mi-o zis mie Caterina că o să se-ntoarcă ca peștele, așe s-o și întors, bdietu’ de el!... povestea Burcuș la priveghiul lui Iosif.

Afară se crăpase bine de ziua. Nu avea de ce să se mai teamă. Privi spre cușca de iepuri, dar țapul nu mai era prin-tre ei.

„Poate nici n-a fost?”, se întrebă mirat.

Dar atunci... poate nici aseară la gară?...

– Care e numele tău, om bun?...

– Simon.

– Simon?!... Adică Petru, adică piatră!...

Nu, pe bătrân îl văzuse, dar țapul?... Unde văzuse țapul?...

...Iată omul! Dar vor pune mâna pe aducătorul semnului Zodiei Mielului și-l vor târî prin piață, îl vor batjocori și-l vor arunca în temniță. Vai celor care vor face acest lucru! Mai bine ar fi fost pentru ei dacă nu s-ar fi născut... Cine are urechi de auzit să audă, cine are ochi de privit să privească, ascultați, priviți și luați aminte: Zodia Mielului e pe cer și vai celor ce nu se vor naște a doua oară din apă și din foc!

– Ha, ha, ha, ha, ha! De ce cauți țapul când tu însuși ești țapul?... Ești țapul lor... și toate călcările de lege cu care au păcătuit o să le pună pe capul țapului, apoi o să-l izgonească în pustiu... țapul va duce asupra lui toate fărădelegile lor... Ha, ha, ha, ha, ha!

De această dată, vocea „Celui ce-l însoțea pretutindeni” venea de afară, de dincolo de ușă, din acel spațiu necunoscut lui.

Adormise din nou. Când se trezi pentru a doua oară, se întrebă cât o fi ceasul, regretând, poate pentru prima dată, că își vânduse ceasul de mână ciobanului aceluia...

Tocmai când voia să se apropie de gemulețul mic ce dădea spre acel spațiu necunoscut lui, auzi pași grei. Cineva încălțat în bocanci se apropia de ușa cămăruței. Fără să vrea, dintr-un salt ajunse lângă cușca de iepuri și văzu că aceasta nu era lipită de perete. Se ascunse în spatele ei, dar imediat își dădu seama că nu era o ascunzătoare prea bună, deoarece partea din spate era, ca și partea din față, din plasă de sârmă. Era imposibil să nu-l vadă oricine ar fi intrat în încăpere.

„Dar de ce trebuie să mă ascund?... De cine?...”, îi trecu prin minte. Deodată își aduse aminte că puștiul cu buza de iepure îi spusese aseară că o să vină după el în recreația mare și o să meargă împreună la directorul Grupului Școlar, unde este nevoie de un fochist. „Un om care să spargă lem-nele, să le care în sălile de clasă și, în fiecare dimineață, să aprindă focul în sobele de teracotă”.

Cel care intrase în cămăruță nu-l zărise, era prea grăbit să se uite în jur. Trecuse aproape alergând prin fața cuștii și ieșise pe ușa din dos, pe care Simon nu o zărise până atunci, aproape trântind-o după el. Deși îl văzuse doar pentru câte-va clipe, figura omului ce trecuse prin fața cuștii – poate din pricina acelei frici de neînțeles – i se întipărise bine în memorie, de parcă l-ar fi studiat ore în șir. Era un bărbat înalt, bine făcut, cu o față rotundă, cam pământie, cu ochi ascunși în orbite, cenușii, în care licărea o lumină ciudată, misterioasă, cu barba nerasă, încărunțită, nu neapărat din pricina anilor, cu părul la fel de cărunt. Era îmbrăcat într-o salopetă albastră și ducea într-o mână o sacoșă galbenă, din care atârna măneca unui halat vișiniu.

Dar unde-l mai văzuse?... Era sigur că-l întâlnise undeva și nu demult. Poate chiar aseară, la cârciumă? Nu, nu la cârciumă... ci în casa puștiului cu buza de iepure – era chiar „porcul de taică-su”.

(Va urma)

¹ Cocon (regionalism din Maramureș) – copilaș, prunc.

(Continuare din nr. 86)

* * *

– Ai vorbit cu Oreadyn? – mă întrebă mătușa pe drumul de întoarcere spre casă.
– Da.
– Și ce fel de om este?
Nu prea aveam chef să spun ce credeam despre el și am răspuns doar că este un „progresist”.
– Vai, vai! – izbucni mătușa. – Progresist! Numai că dinții îl dau de gol și îi trădează firea de poet!
– Și eu am avut onoarea să discut cu el, – interveni unchiul cu o ironie usturătoare. – Dar mi-a făcut o impresie teribil de proastă. Se fălea cu inteligența sa sau, mai degrabă, cu faptul că a văzut și a citit multe, de unde reieșea că noi, cei de aici, habar nu avem ce se petrece cu adevărat prin lume! Și spun asta nu din răutate, ci pur și simplu pentru că un astfel de tinerel își închipuie că a ajuns mai departe decât noi prin cultură, deși noi avem atâta experiență în spate! Nu-i așa, prietene?
– Ha-Ha! – râse încet profesorul Lorden. – Îl cunosc eu pe tinerelul acesta. Îl știu încă din gimnaziu. În loc să-l aibă în fața ochilor pe Homer sau pe Vergiliu atunci când interpreta textele, citea pe-ascuns nuvele rusești sau franțuzești. Ei, dar tocmai de aceea primea de la mine notele pe care le merita din plin. Se făcea alb ca varul în astfel de momente, își pierdea cumpătul, se înfuria ca un apucat! Ha-ha! Sunt convins că voi rămâne pentru el un adevărat *irritamentum*¹ pentru toată viața! Nu a lipsit mult să pice bacalaureatul, dar, fiind foarte bun la matematică, profesorul de la această materie – cel care i-a făcut rost și de postul din Moravia – a intervenit pentru el și toți ceilalți profesori, care parcă își pierduseră mințile, l-au lăsat să treacă.
– Aud că e socialist! – spuse unchiul în șoaptă, dar suficient de tare ca să fie auzit, iar mătușa se întoarse imediat.
– Asta nu mă miră deloc, – răspunse profesorul. – Proletarii de teapa lui se înmulțesc alarmant, iar el, de exemplu, este terenul cel mai prielnic pentru experimentele socialiste. Iar dumneata, Lorelai, îl numești „progresist”? – mi se adresa, fixându-mă cu privirea sa neprietenoasă.
– Da, domnule profesor.
El râse din nou, iar mătușa tuși.
– Știi, Natalocika, – spuse unchiul, – ce cred eu despre astfel de progresiști-socialiști?
– Ce crezi, unchiule?
– Cred că sunt niște aventurieri care n-au credință, n-au caracter. Ei nu sunt în stare să se dedice unei ocupații statornice, să o practice constant așa cum o cere legea. Sunt niște monștri spirituali născuți din lecturi nesănătoase. Lăsând la o parte orice muncă cinstită, își asumă rolul de reformatori și pun mâna pe bunurile altora. Nu se tem de moarte, pentru că nu au un Dumnezeu. Asta cred despre ei!
– Și cel mai enervant lucru din toată treaba asta – completă profesorul, – este faptul că ideile lor se răspândesc ca o molimă!
– Da, chiar ca o molimă! – exclamă mătușa cu amărăciune și porni înainte cu pași atât de grăbiți, încât profesorul cel scund, care pășise până atunci alături de ea, rămase mult în urmă.
În afară de mine, și el simți că exclamația mătușii „Da, chiar ca o molimă!” mă privea pe mine, deoarece, ajungând-o din urmă, spuse cu voce tare:
– În ceea ce mă privește, i-aș sfătui de tineri, și mai ales pe domnișoare, să citească „Stunden der Andacht”² de Chok în loc de cărți socialiste. Asta li se potrivește mai bine femeilor, înalță spiritul, aș spune chiar că purifică sufletul.
– Amin! – îmi șopti Lena la ureche, râzând încetșor.
– Dacă dorești, – mi se adresa el, – aș putea să-ți împrumut aceste opere. Le am în bibliotecă. Și soția mea a trebuit să le citească.
– Mulțumesc, – am răspuns, – dar acum îl citesc pe Shakespeare.
– O să vă cer eu cărțile acelea, domnule profesor! – strigă mătușa. Din motive care îmi erau încă necunoscute, ea era foarte furioasă pe mine.
– Dacă vreunul dintre fiii mei ar veni cu ideile astea moderne, i-aș arăta eu! Ar vedea el! Le voi interzice orice relații cu acel tânăr. Nu degeaba și unchiul său este nemulțumit de el. E un om cinstit și de aceea tace, ori poate că se și teme! – observă unchiul.
– E clar că se teme, – confirmă mătușa. – La urma urmei, atentatele nihiliste sunt cunoscute de toată lumea. Îmi amintesc ce mi-a povestit Zona: când pleacă de acasă, Oreadyn își ia întotdeauna cu el cheia de la cameră, astfel că ei nu pot intra nicicum acolo, iar cufărul lui de călătorie e mereu încuiat cu grijă!

– Ei bine, deja atrage atenția tuturor, – adăugă unchiul. – Pentru mine este destul că-și bate joc de discuțiile noastre și de politică. Asta m-a deranjat foarte tare. Nu-mi plac criticii tineri, mai ales aceia care nu au încă niciun rost al lor în lume și trăiesc din bunăvoința altora. Să vedem unde va ajunge peste douăzeci de ani! Nu va fi și pentru el important să se îngrijească mai întâi de sine și abia apoi de „popor”? Mi-ar plăcea să văd asta. El spune că, la noi, intelectualitatea lucrează prea puțin pentru popor, că prin alte părți a văzut o cu totul altă energie, că, după cum este munca, așa va fi și viitorul, că totul depinde doar de noi! Ei, ei! Vom vedea, vom vedea!
– Dar, tată! – protestă brusc Lena, care stătuse pasivă până atunci. – De ce să gândim atât de rău despre el? Nu are și el dreptate în unele privințe? Zona nu se prea înțelege cu el, ei doi se ceartă adesea, dar chiar ea recunoaște că el e capabil și că nu e îngust la minte ca oamenii de la noi. Și, în fond, de ce ar trebui să ne intereseze cum gândește cineva sau cum își trăiește viața? Noi nu facem asta – și cu asta, basta! Și un lucru e sigur: este un tânăr fermecător și te poți îndrăgosti de el până peste cap. Mie îmi place de el, tată!
– Lena! – strigă mătușa.
Dar Lena tăcuse deja.
Am tăcut și eu. În mintea mea se îngrămădeau gânduri ciudate, se întreceau diferite glasuri, iar printre ele apărea el mereu, spunând că împrejurările îl fac pe om ceea ce este.
L-aș fi crezut; ah, cât de mult l-aș fi crezut!...

* * *

La apus, chiar deasupra „Râpei Negre” și a muntelui uriaș, asemănător cu o piramidă și acoperit de pădure, cerul arde într-o lumină roșcat-aurie. În depărtare, unde „Vulpea Dințată” se unește cu stânca albicioasă, pe cer se întind fâșii transparente de nori verzui-albăstrui...
Aerul e proaspăt și parfumat, iar pământul încă răsuflă umezeala provocată de ploaia scurtă și năvalnică...
În inima mea parcă s-a trezit primăvara; mă mir eu însămi de veselia mea, râsul meu voios mă încântă.
L-am văzut din nou. L-am auzit glasul iar. Am avut iar un schimb de idei cu el... Ah, de aceea sunt atât de fericită!
Dar de ce e atât de reținut în prezența Zoniei, iar pe Lena aproape că o ignoră? Cu mine el e cu totul altfel. Însuflețit și emoționat, îmi urmărește fiecare mișcare și fiecare cuvânt. Uneori se încurcă. Atunci mă simt și eu stânjenită și mă îmbujorez...

* * *

Intelectualitatea din orașelul nostru a organizat un concert de binefacere (în folosul copiilor săraci) și, la dorința unchiului, a trebuit să fim prezenți cu toții acolo.
– Numai la concerte le stă oamenilor gândul! – se plângea mătușa, supărată. – Și tocmai în seara asta trebuia să le treacă așa ceva prin cap, nici mai devreme, nici mai târziu, când eu aveam de pregătit rufele pentru spălat! Ce-mi pasă mie de toate acestea? La ce naiba să mă duc acolo?
Aceste vorbe îi erau adresate unchiului, care stătea în fața oglinzii, străduindu-se să-și lege „cum se cuvine” cravata de sărbătoare. Eu ședeam neobservată în aceeași cameră și coseam ceva la rochie.
– Spune și tu, Mileciko, ce treabă avem noi cu toată afacerea asta? Ce, am eu copii la școală? În plus, comitetul care organizează concertul a uitat că și Lena cântă la pian și cu vocea. Tu însă nu ai observat asta, ți-a fost și îți este cu totul indiferent ce crede lumea despre talentul și calitățile copiilor tăi. Când mă gândesc că un îngâmfat ca acela (ea dădu disprețuitor din cap în direcția unde locuia pădurarul-șef) apare azi pe scenă, iar de copiii mei, care sunt total diferiți de el și au o cu totul altă origine, au uitat, când mă gândesc la asta, mă apucă pe loc toți nervii!
Și, ca și cum nervii ar fi apucat-o cu adevărat, își apăsă mâna sub inimă și își strîmbă buzele de durere.
– Destul, destul, Pavlynka! – o liniști unchiul, a cărui inimă se înduioșase deja. – De ce să te enervezi degeaba? N-are decât să cânte la o sută de concerte, el tot va rămâne cine este, fiul unui simplu muzicant; oricum nu se compară cu copiii noștri. Sunt doar furios că a fost băgat în seamă și, astfel, i-au validat îngâmfarea. Eu nu l-aș fi invitat să participe la concert. Nici dacă ar fi cântat ca Paganini! L-aș fi pedepsit, astfel, pentru aroganța sa. Dar oamenii noștri sunt prea buni, au ținut seama de bătrânul Maievskiy și, probabil, de aceea l-au invitat.
– Ăsta e singurul lucru care mă face să-i accept, – răspunse mătușa mult mai calmă și, apropiindu-se de unchiul, îi legă ea însăși „cravata de sărbătoare”, ca de obicei.
– După concert vor fi și dansuri, mămico! – strigă Lena din camera alăturată. – Sinceră să fiu, nu m-a deranjat foarte tare că nu voi participa la concert. Aș fi putut avea emoții, să greșesc la pian – la ce mi-ar trebui o astfel de rușine?
– Auzi, Mileciko, ce modest e copilul?
– Un copil bun și manierat, – șopti unchiul suficient de tare.
Mătușa oftă, ridicându-și îngrijorată fruntea.
– Trebuie neapărat să meargă undeva, Mileciko!
– Dar de ce? – întrebă unchiul, fără să-și ascundă mirarea.
– De ce? Chiar nu-ți dai seama de ce? Cine o s-o observe aici?
Unchiul înțelese într-o clipă.
– Cum crezi, Pavlynka, exact cum crezi! – răspunse repede. – Trebuie să meargă amândouă, să le vadă lumea!
– Amândouă? Dar de ce strigi așa, Mileciko? Tu, probabil, ai uitat complet că sufăr cu nervii! – Cu aceste cuvinte îi aruncă unchiului o privire lungă, rece și plină de subînțeles, observând că eu azeam discuția lor.

¹ Pricină de iritare (în text, în latină) (N.trad.)

² Ore de reculegere (în text, în limba germană). (N.a)

– Nataalka, să nu cumva să îndrăznești să vorbești cu Oreadyn! – strigă către mine pe un ton aspru, aruncându-mi o privire tăioasă.

De frică, inima începu să-mi bată cu putere și am privit-o cu ochii mari.

– De ce te uiți așa la mine? Am vorbit suficient de clar. De altfel, pot să și repet ce-am zis. Să nu cumva să îndrăznești să vorbești cu el! Lena mi-a povestit că el o ignoră și de aceea nu voi permite nimănui din casa mea să se împrietenească cu el.

– Mătușică! Nu știu... nu pot să-ți promit asta, – am răspuns eu încurcată.

– Poftim?

– Nu pot să promit asta. El este mereu atât de amabil și de binevoitor cu mine, încât ar fi nepoliticos să mă comport grosolan. El... el nu m-a jignit niciodată cu vreun cuvânt măcar sau cu purtarea sa...

– Ha-ha-ha! – începu ea să râdă cum o făcea de obicei, iar râsul acela era suficient să mă scoată din sărite. – Dar tu ești chiar atât de naivă, încât crezi că se va îndrăgosti de tine pentru că pălăvrăgește cu tine și că, din cauza asta, se va și căsători cu tine?

– Mătușă! – mi se smulseră cu groază cuvintele de pe buze și un val de roșeață fierbin-te mă cuprinse. – Mătușică, niciodată n-am crezut asta!

– Da? N-ai crezut? Cine te-ar crede? Atunci ce ce te-ai înroșit ca un rac dacă n-ai crezut? Spune, de ce?

Simțeam cum mă înroșesc și mai tare și cum cuvintele în apărarea mea mi se opresc în gât.

– Vezi? – continuă ea să-și bată joc de mine. – Știu eu ce spun!

– Mătușică, niciodată nu ai milă de mine!

– Ce? – strigă ea. – Tu-mi spui mie asemenea cuvinte? Mie, care m-am îndurat de tine și ți-am devenit a doua mamă? Ce s-ar fi ales de tine dacă n-aș fi fost eu? Nerecunoscătoare ce ești! N-ai inimă, nici măcar nu știi ce vorbești!

– Cum să nu știu, mătușică? Știu!

Ea răsă din nou ca mai înainte, iar unchiul spuse cu tristețe:

– Tu le știi pe toate mai bine decât mătușa ta, Nataalka, până în cel mai mic amănunt. De aceea îi pricinuiеști neconținut supărări cu purtarea ta prea înțeleaptă. Nu știu de unde ai adunat atâta înțelepciune. Du-te! Du-te și uită-te în oglindă, ca să vezi cum împodobesc mânia și încăpățânarea chipul unei fete. Crezi că e bine că ascuți doar de propria ta judecată și faci totul doar în ciuda mătușii? Ar trebui să-i urmezi orbește poruncile și nici măcar să nu crâcnești! Tot ce face ea face cu un scop; iar acum du-te și adu-mi bucățiца de piele de căprioară pentru ochelari din buzunarul vestei mele de fiecare zi. De fapt, așteaptă!.. Știi cine este Oreadyn? Știi, de exemplu, ce este socialismul? Atâta timp cât nu are nimic sigur în mâini, el este un nimeni și nu ar trebui nici să se căsătorească, nici să-i vorbească de iubire unei fete. Astea sunt și ele niște

tulburări premature, pe care eu nu le aprob deloc. Când își va câștiga bucata de pâine, atunci să vină; iar acum du-te!

Am plecat.

– I-ai văzut ochii, Mileciko? – o auzii eu. – Ai văzut cum s-a albit la față? Ce impertinență și încăpățânată făptură!

Oreadyn chiar a participat la concert. A cântat la vioară o minunată piesă maghiară, acompaniat de pian.

Încă din copilărie, muzica a avut asupra mea o mare influență și aș fi fost cea mai fericită persoană din lume dacă aș fi studiat-o. Dar, din păcate...

Însă mă desfăt și cu muzica interpretată de alții. O sorb și mă îmbăt cu ea ca și de mângâierile unei ființe vii. Plâng din cauza unei tristeți nemărginite și devin mai puternică. Într-adevăr, devin mai puternică, auzind glasul muzicii. Simt că, odată cu ea, se ridică niște voci în sufletul meu și, contopindu-se cu muzica, răsună într-un singur cântec. Atunci mi se pare că acesta este cântecul ființei mele... În timpul interpretării lui, n-am putut să-mi iau privirea de la el.

Cât de minunat cânta și cât de frumos era!

Inima mea tânjea după el, îl îmbrățișa! Pe el? Sau minunata armonie pe care o trezea prin muzica lui? Asta nu-mi era clar. Știam doar că inima mea era copleșită de ceva puternic și că el era vinovat pentru asta! Iar el parcă a simțit privirea mea, a ghicit-o. La un moment dat a trebuit să se oprească din cântat pentru o secundă. În acea clipă și-a întors capul chiar în direcția unde stăteam eu și privirea lui s-a oprit asupra mea – atât de frumos! Mi s-a adunat tot sufletul, toate gândurile în privire, iar el mi-a zâmbit cu ochii. Așa m-a salutat. Apoi mi s-a părut că expresia feței lui se schimbă, ca și cum ar fi descoperit ceva pe chipul meu.

Din adâncul memoriei mi-au țâșnit brusc cuvintele dureroase ale unchiului și ale mătușii și privirea mi s-a întunecat de lacrimi. Mi-am coborât pleoapele, iar el a tras puternic cu arcușul pe strune...

Când termină de cântat, izbucniră aplauze furtunoase. El se înclină puțin stânjenit și, dându-și părul laoparte de pe frunte, coborî obosit în sală.

(Va urma)

Traducere din limba ucraineană
de **Cristina SILAGHI (BUMBAR)**

E vară. De ce oare jinduiеști după o vacanță petrecută în liniștea căsuței celor doi bunici? Aceste locuri apar întotdeauna ca un tărâm veșnic nou. De ce oare? Curtea plină de verdeață parcă te liniștește. Căsuța mică, cu pereții albi ce strălucesc la lumina soarelui, te îmbie să intri, asigurându-ți o odihnă binemeritată. În plină vară, îți oferă răcoarea mult râvnită pe pământul încins al Dobrogei. Acoperișul din stuf ți-o oferă chiar dacă soarele necruțător aruncă peste zi săgeți neprietenoase.

În ea viețuiesc cei doi bătrâni, astăzi bunicii copiilor mei. So-sirea în fiecare an în vacanța copiilor îi trezește din nostalgia singurătății. Glasurile lor asemănătoare sunetului unui clopoțel le reînvie scumpe amintiri. A fost odată... Li se derulează filmul tinereții lor. O curte ce parcă vibra de veselia jocurilor celor doi copii. În minte le apare chinul prin care treceau, atunci când erau asaltați de numeroase întrebări ale copiilor, când nu le găseau singuri răspunsul. Iată de ce și-au luat în serios vechile obiceiuri demult părăsite.

Cei doi copii, ajunși la bunici, scăpați în dulcea libertate, încep să colinde împrejurimile. Așezarea satului îi îndeamnă să-și extindă observațiile. Este înconjurat de forme de relief variate: dealuri împădurite sau acoperite de vii, câmpii întinse și, spre bucuria lor, un pâraiaș, care prin clipocitul molcom al apei îi îndeamnă să viseze pe malul plin de iarbă. Același efect îl au și cântecele numeroaselor păsărele, obișnuite cu apropierea omului, de care nu se mai tem.

N-a trecut mult timp, și Cosmin, băiețelul dornic să pătrundă în tainele naturii, veni la bunic, spunându-i:

– Privind spre înălțimi, am văzut o pasăre mică. Trecu ca o săgeată deasupra mea. N-am putut observa decât că penajul îi era strălucitor. Mi s-a părut că avea o coadă bifurcată și niște aripi lungi și ascuțite. Ce era, bunicule?

– Este o rândunică. Spatele ei are o culoare negru-albăstruie, având un luciu metalic. Fruntea și gâtulejul îi sunt cafenii-roșietice. Din timpuri străvechi, aceste păsări s-au atașat de case, nepăsându-le de prezența oamenilor.

Cosmin auzise de la frățiorul lui mai mare, Sergiu, despre rândunele. Îi povestise că sunt păsări ce vin la noi primăvara, începând cu luna mărtisorului. Alături de alte surate, și-au format obiceiul de a ne părăsi, scăpând de vitregiile anotimpului alb. Se întorc atunci când întreaga natură se trezește la viață. Atunci insectele mărunte reapar, formând hrana lor de bază.

Bunicul îl luă de mână și-l duse sub o grindă în șopron. Îi arătă un cuib, spunându-i:

– Este cuibul unei perechi de rândunele. Nu se sinchisesc de ce se întâmplă în jurul lor. Fiind un loc adăpostit, își apără „căsuța” unde își vor scoate puii.

Virgiliu RIȚCO DIN GREȘELI ÎNVAȚĂ OMUL

Dar cum îl construiesc? curiozitatea îl făcu să-și iscodească bunicul.

– Uită-te cât de artistic este construit. Pentru aceasta, folosesc pământ mâlos ce-l aduc în cioc. Îl amestecă cu salivă. Pentru a-l întări, folosesc fire de iarbă și paie. Asigurând confortul puilor, îi capteșc interiorul cu materiale moi.

– Ce părinți grijulii! Nu le este frică să nu li se strice cuibul?

– Nu. De fapt, perechile revin la el mai mulți ani la rând, reparându-l dacă este nevoie. Îl folosesc pentru creșterea unor noi generații de pui.

– Dar hrana puilor este aceeași pe care o folosesc adulții?

– Da, răspunse bunicul. Printre insectele cu care se hrănesc sunt și țânțarii. Negăsindu-și hrana peste iarnă, ne părăsesc. Migrează în țări mai calde. Cuibăresc însă numai la noi, scoțând și crescând puii.

Discuția purtată cu bunicul îi sporește curiozitatea legată de viața rândunelelor. Luă un scaun și se urcă pe el. În cuib găsi patru ouă albe cu pete cenușii și cafenii. Sergiu îi spusese că sunt clocite numai de femelă. Partenerul participă numai la creșterea noilor vârstare. Se lăudă apoi prietenilor de joacă, spunându-le că va avea multe rândunele.

Într-o zi auzi o discuție între bunic și Sergiu, cum că pentru prinderea din zbor a insectelor, aceste păsări au limba lipicioasă. Ce-i trecu prin minte... De fapt, și puse în aplicare gândul de a prinde rândunica, verificându-i limba. Se urcă din nou sub grindă, ținând o pălărie de paie aproape de adăpostul păsării. Când rândunica a intrat în cuib, puse pălăria peste ea. A prins-o. Pasărea se zbătea în mâinile lui, încercând să fugă. N-a reușit. Chinuind-o și deschizându-i ciocul, nu i-a văzut decât vârful limbii.

În final, rândunica istovită scăpă din strânsoare. Era amețită. Motanul se repezi să-și potolească foamea. Intuind primejdia în care se găsea nevinovata pasăre, Cosmin se repezi și îndepărtă atacatorul. Se pare că începuse să regrete chinul pe care îl produsese micii viețuitoare. După această întâmplare, rândunica își părăsi cuibul cu viitorii pui. Băiețelul își regreta fapta. Se mai putea lăuda prietenilor cu o asemenea ispravă?

Trecură câteva zile. Într-o seară cu cerul acoperit de o pătură deasă de nori, cei ai casei se odihneau pe prispă, în liniștea binecuvântată a sfârșitului de zi. Toate treburile erau terminate. Parcă pentru a-l pedepsi pe copil pentru fapta comisă, îl năpădi un roi de țânțari. Sub atacul necruțător al acestora, își dădu seama de greșeala făcută. Li se adresă în gând astfel: „Hei, dacă eu n-aș fi speriat rândunica, v-ar fi învățat că nu trebuie să chinuiți sărmanii oamenii. Dar dacă n-aș fi făcut o asemenea faptă rea, poate nu învățam că și curiozitatea are o anumită limită.” În gând îi trecu vorba bătrânească auzită de la bunica: „Din greșeli învață omul.”

Corneliu IROD

Despre dispariții

II.

(Din ciclul *Ultimele chixuri*)

Motto:

Ai carte, ai parte. (Proverb românesc)

(Continuare din nr. 86)

*

Mai zilele trecute, **România literară** a pus o întrebare plină de dramatism: *Ce veți face cu cărțile din biblioteca dumneavoastră?* Au răspuns la această întrebare 19 scriitori. Cele mai multe dintre răspunsuri sunt dureroase nu numai pentru că întrebarea insinua, ba chiar presupunea o despărțire, o dispariție, însă nu e vorba de orice despărțire, pentru că biblioteca, pentru cei „cu carte” și mai ales pentru scriitori, este un instrument de lucru, un „învățător”, un companion permanent, un prieten devotat, devenit în decursul anilor un adevărat membru al familiei.

Voi spicui câteva dintre răspunsurile celor nouăsprezece scriitori, răspunsuri care pleacă de la revoltă amară (Alexander Baumgarten: „Am să le îngrop”), la părere de rău (Mircea Bârsilă: „Sărmanele cărți”; Mircea Firică: „Mai pot supraviețui scriitorii fără bibliotecă?”; Ștefan Mitroi: „Mai bine copac decât maimuță”), la soluții practice (Nichita Danilov: „Penitenciarul Iași”; Ion Cocora: „O biografie în rafturi”; Teodor Baconski: „Nu părăsim civilizația cărții”), la resemnare (Ovidiu Pecican: „Fie cum va fi”; Irina Petraș: „Bibliotecă în amurg”), dar și puțin optimism (Liviu Ioan Stoiciu: „O idee de Bibliotecă a Uniunii Scriitorilor, proprietate de stat”). Au fost însă și păreri care prevăd încheierea epocii Gutenberg (Horia Gârbea: „Digitalizare”; Ioan-Aurel Pop: „Cărțile noastre se vor risipi”; Ion Pop: „Un început de sfârșit al cărților”).

Oare nu și la dispariția cărții pe hârtie se referea Elon Musk, cel mai bogat om al planetei, când zicea că inteligența artificială este cea mai mare realizare de până acum a omenirii, realizare care va duce la schimbări nebănuite? Poate.

Însă spusa lui Elon Musk privind inteligența artificială m-a făcut să rememorez întâmplările din cartea fără coperte despre **Călătoria doctorului David Smith în Africa** și să le dau alt sens. Căci în clasa a IV-a primară, când citisem prima dată acea carte, m-a fascinat doar fantasticul întâmplărilor.

Iată povestea. Dar, desigur, pe scurt.

Doctorul David Smith avea un frate – George, importator de lemn african valoros: mahon și abanos pentru fabrica lui de mobilă de lux „African Blackwood”. Cu partenerii africani – care, de fapt, erau doi olandezi – George Smith avea relații foarte bune. Transportul de lemn sosea întotdeauna la timp și în cantitatea convenită. Doar în luna aprilie a anului 1857, lemnul așteptat a întârziat să sosească mai mult de două luni și asta l-a făcut pe George Smith să plece în Africa, pentru a vedea ce s-a întâmplat, de ce întârzie lemnul atât de mult. La plecare, l-a asigurat pe fratele David că se va întoarce peste două săptămâni.

George Smith nu s-a întors în ziua promisă. David a mai așteptat întoarcerea fratelui încă alte două săptămâni, dar pentru că acela tot nu se întorsese, a hotărât să plece în căutarea lui. Ajuns în Africa, doctorul David Smith s-a dus direct la furnizorii fratelui său și, spre bucuria și liniștea lui, a aflat că George, la sfatul și cu recomandarea olandezilor, a plecat în cel mai apropiat port la un cunoscut al lor, unde achiziționează și apoi încarcă pe un vas lemn de trandafir. După încheierea afacerii cu lemn de trandafir, – l-au asigurat olandezii, – George Smith va trece pe la ei, așa că doctorul ar face bine să-l aștepte aici. Uite, – l-au sfătuit ei, – în apropiere, chiar la marginea pădurii e un han, unde poate avea casă și masă până la întoarcerea fratelui. Ei nu știu când se va întoarce, dar de la port până aici e de mers cam vreo trei zile călare.

Doctorul David Smith se liniștise în privința fratelui și era chiar bucuros că va petrece câteva zile odihnitoare în natură. Hanul nu era cine știe ce, dar îi asigura o cameră

nu elegantă, dar curată și liniștită, iar masa, aproape europeană, era acceptabilă. Dormea până mai târziu, apoi lua micul dejun și, după ce termina masa, pe la ora zece și jumătate, își lua bastonul și pleca la plimbare prin împrejurimi. Fiind asigurat că în pădurea din apropiere nu sunt animale periculoase, în schimb, se întâlnesc destul de mulți șerpi, dar de ferit trebuie să se ferească doar de un șarpe nu prea mare, maroniu, care e extrem de veninos; doctorul a lăsat plimbarea în pădure pentru a doua zi.

În ziua următoare, a plecat să viziteze pădurea din apropiere. Pentru orice eventualitate, în afară de nelipsitul baston, și-a luat și pistolul. A hoinărit agale mai întâi pe la marginea pădurii, apoi a prins curaj și s-a afundat mai în adânc. Însă nu prea mult totuși, de teamă să nu se rătăcească. Din loc în loc, își fixa unele repere, ca să nu greșescă drumul la întoarcere. Era o liniște plăcută, găurită în răstimpuri ba de o pasăre gureșă, ba de tipătul alteia. Iar de șerpi – nici pomeneală. Poate or fi în locuri mai însorite.

După o plimbare de o oră, doctorul David Smith s-a întors la han.

În cea de-a treia zi, tot după masa de dimineață, doctorul plecă din nou în pădure. Pentru că nu văzuse șerpi, avea acum mai multă îndrăzneală. A pătruns și mai mult în adâncul pădurii, unde a dat peste o poiană mare, dar ciudată. I se păru neobișnuită mai ales din două motive: mai întâi, părea perfect pătrată, căci laturile ei cam de vreo două sute de metri fiecare erau egale; în al doilea rând, deși era înconjurată de pădure deasă, cu copaci groși și înalți de cel puțin douăzeci de metri, pe întinderea poienii creștea doar iarbă și ici-colo, niște tufe pitice. În timp ce se minuna de priveliștea neobișnuită care i se înfățișa, doctorul David Smith a auzit voci de bărbați și curând, în colțul din dreapta al poienii, au ieșit patru negri, bărbați în puterea vârstei – fiecare ducea câte un topor în mână, iar doi, și un fierăstrău mare. Nu l-au observat pe doctor, care, ce-i drept, se neliștise puțin, dar bărbații, străbătând colțul poienii pătrate, s-au oprit lângă un arbore uscat, probabil, veniseră să-l taie. Da, ghicise. Cei patru s-au apucat imediat de treabă. Pentru că acel copac era și foarte gros, dar și înalt, Smith a fost curios să observe ce metodă, ce tehnică vor aplica cei patru, pentru a doborî ditamai namila de copac. Se retrase puțin din poiană, pentru a nu fi observat și aștepta răbdător.

Mai întâi, cei patru s-au apucat să taie copacul cu fierăstrăul – câte doi la fiecare capăt al joagărului – tăiau la mai puțin de un metru de pământ. Dar au tăiat în adâncimea trunchiului doar cât lățimea fierăstrăului, după care au luat topoarele – loveau deasupra tăieturii fierăstrăului și săreau așchii mari. Doctorul Smith a înțeles intenția tăietorilor: taie copacul în așa fel, încât, la urmă, acesta să cadă în poiană și nu în desișul pădurii, de unde ar fi mai greu de scos.

Bărbații erau foarte îndemânatici și pricepuți – desigur, făceau des această muncă –, încât în nu mult peste un ceas copacul s-a prăbușit în poiană cu mare zgomot. Era însă un zgomot neobișnuit, ca de hău, ca într-un imens butoi gol. Dar până să se dumirească, David Smith văzu că în fața lui se ridică pământul – o felie de vreo patru-cinci metri și groasă de cel puțin un metru. Sub felia de pământ căscată au apărut scări de piatră care coborau în adânc.

– Asta ce-o mai fi?! – s-a pomenit întrebând cu voce tare doctorul înspăimântat și uluit.

– Ai ales limba engleză? Foarte bine. Vom discuta în engleză, – s-a auzit din interior o voce metalică. – Eu sunt un robot și știu toate limbile pământului; am obligația să păzesc acest așezământ al memoriei umane. Coboară o treaptă și ridică palma dreaptă, ca să văd cine ești.

Doctorul încremenise de spaimă.

– Nu-ți fie teamă, coboară. Vei afla lucruri foarte interesante. Ridică palma. Așa. A, ești David Smith, ai 51 de ani, ești medic, un renumit chirurg. Asta e foarte bine. Coboară, coboară. Bine. Fă un pas lateral în dreapta pe scara rulantă și să nu te sperie lumina puternică din interior. Și nu te mai roti să vezi de unde vine vocea mea, pentru că sunt minuscul, invizibil și omniprezent, sunt adică un nanorobot. A, nu știi ce e un robot, pentru că voi încă nu aveți... Veți avea însă... Acum te voi însoți peste tot. Fii liniștit – nu ți se va întâmpla nimic rău.

Doctorul David Smith era înspăimântat, dar se supuse mașinal. Într-o clipă se pomeni dus de scara rulantă într-un culoar inundat de lumină orbitoare.

– Bine ai venit, doctore David Smith, în Muzeul memoriei umane! Ai timp să vizitezi toate încăperile, dar pentru că ești medic, te voi conduce mai întâi în cea mai importantă încăpere. Să nu te sperii – te voi teleporta.

Doctorul David Smith s-a simțit ca purtat de vânt sau de un val marin și imediat s-a pomenit într-o încăpere luminată parcă de întreg tavanul de sticlă și de pereții de marmură. În mijloc, pe o masă metalică, se afla un sicriu transparent, în care se afla trupul unei tinere care părea că doarme.

– Doctore Smith, lângă sicriu se află o casetă în care găsești o seringă. Nu-i așa că acum câțiva ani și la voi s-a inventat seringă? Probabil că ai început s-o folosești. Ei, iar acea seringă are acul gata pus și conține în interior un ser special – serul injectează-l fetei intramuscular. Ea se va trezi. Să nu te sperii. În lumea voastră de azi, acest lucru pare imposibil.

Doctorul se apropie de sicriu încet, de-acum nu atât temător, cât uluit de ceea ce i se întâmplă.

– Hai, deschide caseta, ia seringă și fă-i tinerei injecția de trezire, – îl îndemnă vocea metalică a robotului invizibil.

David Smith se supuse și execută întocmai recomandările robotului invizibil. Se apropie de sicriu, și capacul de sticlă se ridică instantaneu. Doctorul scoase seringă din casetă.

– Injectează în coapsă sau în umăr, – îi porunci vocea metalică. – Vezi că e o seringă automată. Apropie acul de locul injectării și atinge pistonul, care se va declanșa imediat.

N-au trecut decât două-trei minute de la clipa injectării și tânăra deschise ochii și pronunță câteva vorbe într-o limbă necunoscută.

– Bine ai revenit, Maria! Oaspetele nostru e un englez, doctorul David Smith, un renumit chirurg, așa că te rog să vorbim în engleză.

– OK, Pinck, vorbim în engleză. Ce mai faci?

– Păi, ce să fac? Te păzesc de atâta amar de ani.

– Și în ce an suntem?

– Să spună doctorul – el știe exact.

– Suntem în anul 1857, – zise David Smith, fără să aștepte să fie întrebat.

– Aoleu! – se vaită cumva vesel tânăra. – Înseamnă că eu dorm de... Stai să calculez. De 21.314 ani! Am socotit bine, Pinck?

– Ai calculat perfect. Iar eu, vezi, te păzesc de atâția ani, Maria.

– Îți mulțumesc, Pinck. Dar acum vreau să aflu de la doctorul David Smith în ce stadiu de dezvoltare se află pă-mânteni. De pildă, ați descoperit deja electricitatea, aveți automobile, avioane?

– Se vorbește de multă vreme, de vreo două sute de ani, că prin frecare se obține ceva care se cheamă electricitate, dar eu nu mă pricep...

– A, deci încă nu o folosiți? Și cu ce iluminați, de pildă, încăperile casei?

– Cu lumânări... Cu...

– Am înțeles. Deci sunteți încă departe de sfârșitul lumii.

– Sperăm... – zâmbi doctorul Smith. – Se tot vorbește că va veni cândva sfârșitul lumii, dar nu știe nimeni când.

– Mai aveți mult până atunci! Veți descoperi electricitatea și tot felul de mașini, unele terestre, altele zburătoare, tot felul de arme și rachete, roboți pe care să-i puneți la treabă, dar roboții sunt o pacoste!

– Mulțumesc frumos, Maria... – se ofuscă Pinck cu vocea lui de tablă ruginită.

– Dar nu e vorba de tine, de nanoroboți, în general. Mă refeream la roboții umanoizi, pe care îi creasem ca să-i punem la muncă în locul nostru, dar ei și-au luat nasul la purtare și au vrut să fie ca noi. Exact greșeala pe care o făcuseră Adam și Eva, care au vrut să fie precum Creatorul lor. Dar asta i-a costat – au fost izgoniți din Rai!

– Iar pe roboți unde i-ați izgonit?... – îndrăzni David Smith.

– La fier vechi! – răspunse fata râzând.

A râs și Pinck, înveselit și îmbunat. Iar Maria a continuat:

– Veți zbura în cosmos, veți visa să ajungeți pe alte planete, dar nu veți reuși. Și noi am visat, dar este un lucru imposibil. Ia gândește-te, doctore: cea mai apropiată planetă de Pământ este una de șase ori cât planeta noastră și se află la vreo 18 ani-lumină. Îți dai seama câte miliarde de miliarde de kilometri sunt până acolo!

EL: Vom sta împreună pe vapor până mâine. Vom avea ocazia să discutăm.

Ea vorbește printre lacrimi, abținându-se.

EA: Nu vreau să vorbesc cu tine. Du-te dracului.

EL: Nu spune prostii. Nu ne despărțim încă.

De pe barcă strigă: „Hei, Robinsoni! Sunteți de pe vaporul nostru?”

EL (cu voce tare): Da!

O altă voce adaugă imediat: „Sigur sunt ai noștri. Îmi amintesc”... Se aud vâsle lovind apa.

SCENA XI

Seara. Ei aprind focul în grabă.

EL: Acum pune iarba cea verde deasupra!

Ea aruncă crengi și strigă către vapor.

EA: Ajutoor!

EL: E prea devreme să strigi, încă nu ne aud. Cel mai important e fumul...

EA: Și dacă vor trece pe lângă noi și nu ne vor observa?

Ea sare, fluturând mâinile și strigă.

EA: Ajutoor! Noi suntem aici! Ajutoor!

Iese un fum gros.

EL: Ajutoor! Ajutoor!

Ea continuă să sară și să strige. El începe să fluiera, băgând degetele în gură.

EA: Dar dacă nu ne văd? Uite, aproape au ajuns la noi!

EL: Vor vedea! E-e-e-e-e-ei!

Un semnal sonor lung.

EL și EA: “Woohoo!” Ne-au văzut! “Woohoo!” “Woohoo!”

Ei sar și se îmbrățișează. Vaporul încetinește, iar din el coboară o barcă. Ambii, obosiți, respiră greu.

EL: Coboară barca. E pentru noi.

Ea începe să plângă încet.

EA: Nimeni nu mă va servi cu o ciorbă ca a ta... Și cu ceai... Dă-mi numărul tău de telefon.

EL: Nu ți-l dau.

Ea îl privește surprinsă.

EA: Ești un fricos: ți-e frică de tipul ăla... Sau de soție?

EL: Nu vreau să schimb nimic... Mai bine îmi dai numărul tău de telefon pe vapor.

EA: Pot să ți-l spun și acum. De ce ai nevoie?

EL: Poate te sun. Acum nu, să nu uit. Pe vapor îl voi nota.

EA: Și dacă nu vei suna?

EL: Înseamnă că sunt un fricos.

EA (plângând mai tare): Ce fel de bărbați s-au răspândit pe lumea asta – niște incapabili... Nu suna. Nu-ți dau numărul.

– Stai că-ți spun eu exact, – interveni Pinck. – Așa ca-revasăzică. 18 ani-lumină este egal cu 167 de trilioane, 961 de miliarde, 600 de milioane de kilometri. Cam departe...

– Mulțumesc, dragă Pinck. Într-adevăr, drum foarte lung. Iar cu o rachetă care zboară cu 50.000 de kilometri pe oră, cum aveam noi, ai de zburat până la acea planetă câteva sute de ani! Ca să nu mai vorbesc că un om care cântărește pe Pământ, să zicem, 80 de kilograme, va cântări acolo 480 de kilograme! Ce schelet și ce musculatură îi trebuie omului să care cele 480 de kilograme?! Așa că până nu se va construi o rachetă cu viteză foarte mare, nu de 300.000 de km/secundă, cum e viteza luminii, ci mult mai mare – de pildă, să aibă viteza gândului, o călătorie pe altă planetă este imposibilă. Dar mă îndoiesc că omul va reuși vreodată să realizeze așa ceva. Nici în civilizația voastră, nici în cele următoare...

– Cum adică „în cele următoare”? Nu înțeleg, – îndrăzni doctorul David s-o întrerupă pe Maria.

– Păi, voi nu v-ați dat seama că istoria omenirii este ciclică? Se și spune: istoria se repetă! Arheologii voștri nu au descoperit obiecte aparținând altor civilizații? Căci totul, dar absolut totul, are un început și un sfârșit. Și munții, și oceanele, și imperiile, și popoarele, chiar și stelele și planetele. Se nasc, se dezvoltă, intră în declin și mor. De aceea epocile, civilizațiile umane se succedă. Fiecare epocă începe de jos, din epoca primitivă, după cum se zice, și tot

SCENA XII

Pe vapor. Dintr-o cabină iese El, învelit într-o pătură. Se uită în jur și se apropie de o altă cabină. Ridică mâna să bată la ușă, se oprește, coboară mâna și se întoarce spre cabina lui.

După un minut, din cabina la care El voia să bată iese Ea. Se uită în jur și se apropie de cabina lui. Vrea să bată, se oprește și se întoarce repede în cabina ei. După un minut, El și Ea ies din cabinele lor și se văd.

EL: Nu pot să dorm. Cred că am mâncat prea mult: mi-au dat să mănânc până la refuz.

EA: Iar mie... mi-e ciudat să adorm după insula noastră într-un spațiu atât de strâmt. E sufocant. Mă duc pe punte să respir aer curat.

EL: Vin cu tine. Îmi permiți?

EA: Haide.

Ei ies pe punte și se sprijină de balustradă, privind fie râul agitat, fie întunericul. Se aude muzică de pe o altă punte și vocile celor care se odihnesc.

EL: Nu ți-e frig? Să-ți dau pătura? (Face gestul să-i dea pătura. Ea îi oprește mâna, punând palma pe brațul lui).

EA: Nu, mulțumesc.

Ea se simte stânjenită. Își retrace mâna.

EL: Știi, ai o mână ușoară.

EA: Pe insulă ai zis că am mâinile grele.

EL: La masaj. Acum... e altceva.

EA: Sunt aceleași... Dar de ce ești cu pătura pe tine?

EL: Păi... parcă s-a răcorit puțin.

EA: Ești friguros.

EL: Probabil că nu m-am încălzit după noaptea trecută.

EA: Friguros și fricos.

EL (îi ia mâna): Nu inventa.

EA (uitându-se în ochii lui): Nu ne va ieși nimic.

EL: De ce?

EA: Nu vom vrea să schimbăm ceva.

EL: Eu vreau schimbări.

EA: Și eu vreau. Dar ce fel?

urcă pe scara dezvoltării valorice, ajunge la apogeu, apoi intră în declin până dispare, lăsând următorului ciclu să înceapă parcursul istoric tot din întuneric. Înțelegi?

– Înțeleg. Și care este cauza dispariției?

– Depinde. Factorii distructivi sunt diferiți, pot fi războaie, molime, cataclisme și altele, dar întotdeauna cauza este omul însuși. Uite, noi...

– Maria! – țipă metalic nanorobotul Pinck. – Se apropie câțiva oameni!

– Închide imediat intrarea!

*

Cam asta e povestea din cartea fără coperte. O citisem când eram în clasa a patra și nu am înțeles atunci mare lucru. De aceea nici n-am regretat, când am aflat că o „fumase” vecinul Pundic. Dar cu tot pesimismul ei dezarmant (dibuit abia în cursul anilor maturității), continui să cred – mai ales, să sper! – că cel puțin în următorul mileniu cartea, nici cea literară, nici cea științifică, nu va dispărea. În capitolul III, voi încerca să sugerez ce trebuie făcut ca această speranță să nu fie zadarnică. În orice caz, cea mai importantă sarcină, cea hotărâtoare, îi revine școlii. Un scriitor maramureșean pe nedrept uitat, Petre Dulfu, cel care cândva umpluse cu cărțile lui bibliotecile României, cel care, între altele, îl crease pe Păcală, considera școala o forță care poate scoate oamenii din ignoranță, poate construi o societate mai stabilă, mai echilibrată.

EL: Nu e nimeni în preajmă. Suntem singuri. Hai să fim sinceri... unul cu altul... și cu noi înșine... măcar acum.

EA: Hai.

EL: Pot să te îmbrățișez?

EA: Poți.

Cu o mână, el o îmbrățișează peste pătură, o sărută pe obraz. Ea nu se opune. Apoi își sprijină capul pe umărul lui.

EA: Nu ne cunoaștem. Suntem atât de diferiți încât, dacă ne-am cunoaște, sigur nu ne-am potrivi. Și ne-am despărți. Ar rămâne doar durerea.

EL: Ce vrei să știi? La ce servesc cunoștințele? Oare nu simți că ne potrivim?

EA: Sentimentele vor trece. Dar noi – diferiți – vom rămâne.

El o sărută pe cap, cu ochii închiși, apăsându-i umărul mai tare.

EL: Nu e așa, nu e așa... Te las... pentru puțin timp.

EA: De ce?

EL (scuzându-se): Trebuie să merg la baie.

Îi pune pătura pe umeri și pleacă. Ea îl privește cum pleacă. Se aude o melodie lirică.

EA: Asta oare e dragoste? ... La baie?

El se întoarce. Se privesc. El o îmbrățișează și o sărută.

EA: Nu-ți înțeleg sentimentele. Te-ai îndrăgostit?

EL: Nu știu... Vrei să-ți explic mecanismul sentimentelor mele?

EA: Da.

EL: Acum mă simt bine, foarte bine. Mai târziu o să-mi fie rău.

EA: Când?

EL: Când ne vom despărți... Dar tu ce simți?

EA: ...Nu știu... Nu înțeleg.

EL: Hai la mine în cabină. Sau la tine.

Ea se îndepărtează și se duce în alt colț al punții. El se apropie de ea.

EL: Iartă-mă. Nu am vrut să te supăr.

Ea își dă jos pătura de pe umeri și i-o dă lui.

EA: Eu plec.

EL: Îmi dai numărul tău de telefon?

Ea ezită, apoi scoate un bilețel din buzunar și i-l dă. El îl ascunde în buzunar.

EL: Hai să ne revedem în Kiev. Și vom decide ce vom face. Bine?

EA: Bine.

Ea pleacă. Apoi și el pleacă în altă direcție. Se face întuneric. Muzica de pe cealaltă punte devine mai tare. O Voce: „Se vor întâlni iar. Cu siguranță.”

SFÂRȘIT

Traducere din limba ucraineană de Olena DOBRIANSKA

Evenimente • Evenimente • Evenimente • Evenimente • Evenimente

Dublă lansare editorială sub egida UUR la Consfăturile Naționale ale Cadrelor Didactice

În perioada 27-30 august, județul Constanța a găzduit lucrările celei de-a X-a ediții a Consfăturilor Naționale ale Cadrelor Didactice pentru Limba Maternă Ucraineană și Cursurile de Perfecționare, un eveniment de o anvergură deosebită organizat de Uniunea Ucrainenilor din România (UUR). Reunind peste 150 de profesori, inspectori școlari și experți în educație din România, Ucraina și Republica Moldova, reuniunea a creat un cadru trilateral de excelență pentru dialog și schimb de bune practici. În marja acestui amplu eveniment, a avut loc un moment aparte, dedicat deopotrivă culturii scrise și aprofundării educației tinerei generații, care a marcat lansarea a două volume de referință, esențiale atât pentru peisajul literar al comunității ucrainene, cât și pentru modernizarea instrumentarului specific învățământului în limba maternă: romanul „*Memoria libelulei*”, semnat de Luminița Colopelnic, și auxiliarul didactic „*Literele magice: Joacă-te și învață în ucraineană! Caiet de lucru pentru clasa pregătitoare*”, lucrare aparținând autoarei Valentina-Larisa Petrețchi.

Prima lucrare adusă în fața publicului, romanul „*Memoria libelulei*”, reprezintă o incursiune profundă și emoționantă în realitatea imediată, fiind scrisă de prof. dr. Luminița Colopelnic, o remarcabilă prozatoare și eseistă. Doctor în filologie și cadru didactic de excepție, autoarea a fost distinsă cu Ordinul „Merit pentru Învățământ” în grad de Cavaler (2024), precum și cu două medalii din partea Ordinului Suveran al Cavalerilor de Malta (2022, 2023). Volumul său surprinde cu o sensibilitate rară momentele dramatice, dar și solidaritatea și ajutorul necondiționat acordat de voluntarii din municipiul Sighetu Marmăției refugiaților ucraineni, nevoiți să-și părăsească patria în urma agresiunii pe scară largă declanșate de Federația Rusă împotriva Ucrainei, în anul 2022.

Valoarea literară și documentară a romanului este susținută de o echipă editorială de excepție. Redactarea și postfața poartă semnătura conf. univ. dr. Ioan Herbil, în timp ce prefața a fost realizată de lect. univ. dr. Iosif-Cristian Pașcalău. De asemenea, lucrarea s-a bucurat de o atență evaluare din partea referenților științifici: scriitorul și poetul

Mihai Hafia Traista, alături de lect. univ. dr. Iosif-Cristian Pașcalău și conf. univ. dr. Ioan Herbil. Aspectul grafic a fost asigurat prin designul copertei realizate de Iryna Moisei și prin tehnoredactarea impecabilă semnată de lect. univ. dr. Mihaela Herbil.

Prezent la evenimentul de lansare, conf. univ. dr. Ioan Herbil a realizat o recenzie profundă și analitică a romanului, afirmând: „*Există cărți care spun o poveste și există cărți care păstrează o urmă. «Memoria libelulei» aparține celei de-a doua categorii. La închiderea ultimei pagini, cititorul nu are senzația că a parcurs doar destinul unor personaje sau cronica unui timp istoric dificil, ci că a traversat el însuși un spațiu de frontieră, o geografie a fragilității și a speranței, un teritoriu în care condiția umană este adusă la esențele sale cele mai simple și, tocmai de aceea, cele mai profunde. Luminița Colopelnic construiește o operă care depășește granițele prozei realiste și ale literaturii de actualitate. Deși războiul din Ucraina constituie fundalul imediat al acțiunii, miza cărții nu este reprezentarea conflictului în sine, ci explorarea modului în care oamenii reacționează atunci când istoria le tulbură existența. Războiul apare mai ales prin efectele sale asupra sufletelor: prin despărțiri, prin spaime, prin exil, prin încercarea permanentă de a salva ceea ce poate fi salvat dintr-o lume aflată în destrămare.*” Concluzionând demersul său critic, redactorul a subliniat că, în cele din urmă, „*«Memoria libelulei» nu este doar o carte despre război și refugiu, ci și una despre forța legăturilor umane de a traversa cu demnitate apele tulburi ale istoriei.*”

Cea de-a doua lansare a vizat o zonă la fel de importantă pentru comunitate: fundamentul educațional al noilor generații. Volumul „*Literele magice: Joacă-te și învață în ucraineană!*” este semnat de prof. Valentina-Larisa Petrețchi, consilier școlar în cadrul Centrului Județean de Resurse și de Asistență Educațională Maramureș. Autoare recunoscută și pentru lucrarea „*Valorificarea metodelor interactive în înțelegerea textului la ciclul primar*” (2025), dar și pentru numeroase materiale dedicate preșcolarilor ucraineni, prof. Valentina-Larisa Petrețchi propune de această dată un caiet de lucru auxiliar extrem de util

și modern. Dedicată aprofundării studiului limbii ucrainene materne de către elevii din clasa pregătitoare, lucrarea este elaborată în strictă conformitate cu programa școlară în vigoare și beneficiază de avizul Ministerului Educației pentru pregătirea elevilor la clasă, reprezentând un etalon de excelență pedagogică.

La rândul său, acest instrument didactic remarcabil este rodul unui efort de echipă susținut. Redactarea a fost coordonată de conf. univ. dr. Ioan Herbil, cartea prinzând viață prin ilustrațiile atractive realizate de Carmen Chelmăgan și tehnoredactarea meticuloasă a Irynei Moisei. Calitatea științifică și pedagogică a lucrării a fost validată riguros de referenții de specialitate: conf. univ. dr. Ioan Herbil, prof. Maria Szabo-Condrei și lect. univ. dr. Aliona Bivolaru.

Vorbind despre importanța și aplicabilitatea practică imediată a acestui material, conf. univ. dr. Ioan Herbil a explicat audienței: „*Acest auxiliar didactic va fi un foarte bun instrument de lucru în cadrul procesului de predare-învățare, deosebit de util cadrelor didactice care predau limba ucraineană. Pe de o parte, în procesul predării, profesorii resimt lipsa unor asemenea materiale care să le fie deopotrivă utile lor și accesibile elevilor. Pe de altă parte, lucrarea aduce numeroase corecturi și completări necesare, acoperind lipsurile existente în oferta educațională privind învățarea limbii ucrainene.*”

Ambele lucrări valoroase au fost finanțate integral de Uniunea Ucrainenilor din România și au fost oferite, cu titlu gratuit, tuturor participanților prezenți la lucrările consfăturilor, chiar în prezența celor două autoare. Acest dublu eveniment editorial, primit cu entuziasm de comunitatea academică și preuniversitară, reconfirmă angajamentul ferm al Uniunii Ucrainenilor din România pentru sprijinirea culturii scrise, pentru păstrarea memoriei recente a comunității și, în mod esențial, pentru dezvoltarea continuă a suportului didactic necesar unui învățământ de excelență în limba ucraineană maternă.

Fabian POPOVICI
Consilier al UUR

